

Хмельницький національний університет
Факультет економіки і управління
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістр
Освітній рівень

на тему: Депозитна політика банків та інструменти її реалізації за матеріалами АТ КБ «ПриватБанк»

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Шифр і назва галузі знань
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Шифр і назва спеціальності
Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

ДРФБС.016162.01.01.00

Виконала: студентка II курсу, групи ФБСм-20-1 _____ Олександра АНТОНЮК
Підпис, дата Ім'я, прізвище

Керівник: д-р екон. наук, професор _____ Раїса КВАСНИЦЬКА
Підпис, дата Ім'я, прізвище

Нормоконтроль _____
Підпис, дата Ім'я, прізвище

До захисту допускаю:

Зав. кафедри

д-р екон. наук, професор

_____ Ніла ХРУЩ
Підпис, дата Ім'я, прізвище

_____ 2021 р.

Хмельницький 2021

Зміст

Вступ	3
1 Загальнотеоретичні основи депозитної політики банків	7
1.1 Депозитна політика банку: суть, типи, принципи та фактори впливу	7
1.2 Методи, етапи й інструменти формування та реалізація депозитної політики банків	19
2 Аналітично-організаційні засади формування та реалізації депозитної політики банківських установ	26
2.1 Тенденції розвитку депозитної діяльності банківського сектору України за 2016-2020 р.р.	26
2.2 Основні засади діяльності АТ КБ «ПриватБанк» та аналіз її фінансово-майнового забезпечення за 2018-2020 р.р.	36
3 Оцінка ефективності реалізації депозитної політики АТ КБ «ПриватБанк» та напрями її підвищення	50
Висновки	66
Список використаних джерел	70
Додатки	

Вступ

Актуальність. Ефективне функціонування банків в Україні передусім залежить від достатніх обсягів та структури банківських ресурсів. Сьогодні в темпах швидкого розвитку та інноваційної діяльності, при нестабільній динаміці розміщення коштів, для успішного функціонування та розширення діяльності банківських установ недостатньо штучно зменшувати вартість депозитів і збільшувати вартість кредитів, для цього необхідно створювати ефективну систему менеджменту банку, яка буде в змозі здійснювати розробку депозитної політики, яка б змогла швидко та в найкоротші терміни реагувати на всі події в суспільстві.

При цьому, питання депозитної політики в сучасній банківській практиці, яка знаходиться під впливом мінливих умов ускладнення фінансових відносин, зокрема в умовах глобалізації характеру грошових потоків, характеру відносин власності, характеру клієнтської бази набувають особливої актуальності.

Оскільки депозити виконують функцію перерозподілу грошових ресурсів банківською системою та стимулювання розвитку окремих секторів економіки, то необхідною є клієнтоорієнтованість та забезпечення довіри населення до банку задля досягнення фінансової стійкості та конкурентоспроможності банківської установи на ринку. Актуальність теми також полягає в необхідності здійснення ефективного управління депозитною політикою банку в умовах нестабільності економіки держави.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам формування ефективної депозитної політики комерційних банків присвячені дослідження українських та зарубіжних вчених, серед яких: Г.М. Азаренкова [10], О.М. Бартош [15], Н.І. Волкова [21], Р.А. Герасименко [24], Б.С. Грибенкин [29], Ж.М. Довгань [33], В.А. Емець [35], Р.С. Квасницька [39], Г.Г. Коробова [46], І.М. Мельникова [53], І.В. Сало [57], А.А. Синяк [58], С.Д. Шульков [60], Е.П. Шульц [61] та інші.

Відаючи належне напрацюванням згаданих економістів, слід підкреслити, що потреба вивчення питань щодо суті депозитної політики, підходів до її формування та реалізації, а також до оцінки її ефективності залишаються актуальними і сьогодні.

Метою дипломної роботи є обґрунтування сутності та інструментів реалізації депозитної політики банків, визначення напрямів розвитку методичних підходів до оцінки ефективності реалізації депозитної політики вітчизняними банками.

Для досягнення цієї мети в роботі поставлені і вирішені такі завдання:

- визначити суть депозитної політики банку, її типи, принципи та фактори впливу на неї;

- дослідити методи, етапи й інструменти формування та реалізація депозитної політики банків;

- дослідити тенденції розвитку депозитної діяльності банківського сектору України за 2016-2020 р.р.;

- проаналізувати основні засади діяльності АТ КБ «ПриватБанк» та її фінансово-майнове забезпечення за 2018-2020 р.р.;

- дати оцінку ефективності реалізації депозитної політики АТ КБ «ПриватБанк» та

- дослідити напрями підвищення депозитної політики АТ КБ «ПриватБанк».

Об'єктом дипломного дослідження є процес розробки та реалізації депозитної політики АТ КБ «ПриватБанк».

Предметом дипломного дослідження є теоретичні та методичні засади депозитної політики банківських установ в Україні.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи є фундаментальні положення банківської справи, законодавчі та нормативні документи, а також теоретичні доробки вітчизняних і закордонних вчених-економістів. Для розв'язання поставлених завдань застосовувались наступні методи:

- системного аналізу – для аналізу структури і основних характеристик ресурсної бази комерційного банку, чинників формування власних засобів, підходів до управління депозитними ресурсами;

- статистичного аналізу – для аналізу стану депозитного ринку України та зокрема АТ КБ «ПриватБанк»;

- узагальнення та економіко-математичного моделювання – при визначенні теоретико-методологічних засад моніторингу і оцінювання ефективності депозитної діяльності АТ КБ «ПриватБанк», аналізі ринкової кон'юнктури і перспектив залучення депозитів.

Інформаційною базою дослідження виступали законодавчі та нормативні документи, що регламентують діяльність комерційних банків, статистичні матеріали Національного банку України та АТ КБ «ПриватБанк», праці вітчизняних та зарубіжних науковців, які стосувалися дослідження депозитної політики банків та інструментів її реалізації.

Наукова новизна одержаних результатів дипломної роботи полягає в:

- удосконаленні системи показників оцінки ефективності депозитної політики на основі їх систематизації. за чотирма групами впливу на ефективність депозитної політики банку (показники, які показують вплив на капітал банку; показники, які показують вплив на зобов'язання банку; показники, які показують вплив на ліквідність і прибутковість банку; показник, який показує вплив на діяльність банку загалом). Такий підхід уможливорює конкретизацію напрямів діяльності банку, за якими, в разі погіршення показників впливу на цей напрям, варто здійснювати певні коригування щодо методів та інструментів депозитної політики банку;

- подальшому розвитку підходу до розробки депозитної політики банку на основі врахування різнобічних інтересів всіх учасників депозитних відносин – інтересів самого банку; інтересів клієнтів банку; інтересів держави, які на відміну від існуючих підходів, дозволяють, при розгляді інтересів клієнтів банку (вкладників), врахувати такий інтерес, як гарантування повернення вкладу.

Апробація результатів дослідження.

Участь у конференціях:

- Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Розвиток інноваційного фінансового управління суб'єктами економіки в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України», (12 листопада 2020 р. на базі Хмельницького національного університету);

- Achievements and prospects of modern scientific research: Abstracts of III International Scientific and Practical Conference (Buenos Aires, Argentina, 7-9 February 2021);

- II Міжнародна науково-практична інтернет-конференції (Дніпро, 4-5 лютого 2021 р.);

- II Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференції здобувачів вищої освіти молодих учених «Розвиток інноваційного фінансового управління суб'єктами економіки в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України» (16 листопада 2021 року на базі Хмельницького національного університету).

Публікації. Найважливіші положення та результати дипломного дослідження знайшли відображення у чотирьох наукових працях загальним обсягом 0,89 др. арк.

1 Загальнотеоретичні основи депозитної політики банків

1.1 Депозитна політика банку: суть, типи, принципи та фактори впливу

Основною метою управління банку щодо мобілізації грошових коштів є створення оптимальної ресурсної бази, що при мінімальних видатках на формування ресурсів забезпечуватиме стабільно високий рівень доходів. При цьому важливу роль відіграє формування і реалізація депозитної політики банку, оскільки вона безпосередньо впливає на забезпечення банком конкурентоспроможності на фінансовому ринку.

Специфіка діяльності банку полягає в тому, що більшість його ресурсів формується шляхом запозичення коштів, важливу роль у структурі яких відіграють безпосередньо депозити.

«Депозит (банківський вклад) – угода, згідно з якою одна сторона (банк), що прийняла від другої сторони (вкладника) або для неї грошову суму (вклад), що надійшла, зобов'язується виплачувати вкладнику таку суму та проценти на неї або дохід в іншій формі на умовах та в порядку, встановлених договором» відповідно до Глосарію банківської термінології [25].

Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» термін «депозит» визначається як «кошти в готівковій чи безготівковій формі у валюті України чи в іноземній валюті, що розміщені клієнтами на їхніх іменних рахунках у банках на договірних засадах і на певний строк або без визначення такого терміну, і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України і умов договору» [1].

Депозити – це не лише основний вид банківських зобов'язань, а й підґрунтя для розвитку окремого банку та банківської системи загалом. Необхідно виділити

ключові риси депозиту, серед яких: строковість, платність, поверненість та договірні умови його використання.

Для обліку, аналізу та планування банківської депозитної діяльності, існує багато класифікацій депозитів. У сучасній економічній літературі пропонуються класифікації, що різняться за обсягом наданої інформації, схильністю до деталізації чи, навпаки, – узагальнення. Є відмінності або протиріччя у поглядах вчених на групування за тими чи іншими ознаками.

Класифікація банківських депозитів визначає конкретні підходи до методів оцінки та аналізу депозитів, на яких засновуються подальші управлінські рішення щодо проведення депозитних операцій, а також ступінь відповідальності за отримані результати. Також депозити класифікують з метою надання власнику депозитного рахунку – фізичній чи юридичній особі якнайповнішої інформації з питань зберігання, виплати та отримання процентів за вкладом.

Згідно з Положенням «Про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами» депозити класифікуються на:

- депозити на вимогу - це грошові кошти або банківські метали, що розміщені вкладниками в банках на умовах видачі депозиту на першу вимогу вкладника або здійснення платежів за розпорядженням власника рахунку;

- депозити строкові – це грошові кошти або банківські метали, розміщені вкладниками в банку на визначений договором строк;

- умовні депозити – це депозити, за якими передбачено внесення грошових коштів або банківських металів на умовах їх повернення, що визначені договором банківського депозиту [4].

Депозити є об'єктом депозитної політики банку, в основі якої лежить процес їх залучення та управління ними. Оскільки депозитна політика є важливою складовою в управлінні не лише на рівні окремого банку, а й на рівні держави, то доцільно її розглянути на макро- та мікрорівні.

На макроекономічному рівні банки забезпечують посередницькі послуги перерозподілу тимчасово вільних коштів одних суб'єктів господарювання між іншими суб'єктами господарювання, в яких виникає потреба у залученні позикового капіталу. Таким чином, ефективне здійснення окремими банками депозитної політики дозволяє не лише залучати певну кількість грошових ресурсів на депозитному ринку, а й стимулювати зростання депозитного ринку країни загалом, відповідно й вирішення одного із ключових завдань економіки держави – залучення інвестиційних ресурсів населення.

Виділяють два типи депозитної політики на макrorівні. Перший – консервативна політика (сильне державне регулювання банків). Вона проводиться за умов високої інфляції, або стагфляції, коли окрім росту цін відбувається також значний спад обсягів сукупного виробництва. Її метою є посилення депозитної дисципліни та обмеження фінансово-кредитних установ, що здійснюють відкриття поточних безстрокових рахунків (чекових вкладів). Використовуючи повноваження центрального банку, держава встановлює певні обмеження на відкриття поточних рахунків, серед яких може бути заборона банкам та іншим небанківським установам на відкриття поточних безстрокових вкладів. Таке право надають згідно з законодавством чи розпорядженням національного банку лише визначеним банкам задля того, аби обмежити в обігу масу депозитних і кредитних грошей, штучно зумовити дефіцит кредитних грошей, таким чином піднімаючи процентну ставку. Консервативна політика є ефективною в умовах інфляції тому що дозволяє знизити її загальний рівень. Проте за наявності в країні економічної кризи водночас з інфляцією дана політика уповільнює розвиток обсягів виробництва, оскільки зменшує інфляцію коштом поглиблення економічного спаду (для виведення економіки з фази спаду за можливої несплати потрібно не обмежувати обсяг депозитно-кредитних грошей, а навпаки, збільшувати його).

Другий тип депозитної політики – ліберальна депозитна політика. Вона характеризується послабленням депозитної дисципліни та значним зростанням кількості фінансово-кредитних установ, що мають право відкривати поточні

безстрокові рахунки (чекові вклади). Проводиться така політика для того, щоб збільшити кількість депозитно-кредитних грошей у національній економічній системі та завдяки цьому стимулювати зростання економічної активності й подолання кризи в економіці. Ефективність ліберальної політики залежить від рівня інфляції – за високого рівня інфляції вона не діє.

Окрім вищезгаданих типів депозитної політики держави, також варто зазначити про можливість використання змішаної депозитної політики. Вона може поєднувати елементи державного регулювання депозитного ринку з впливом механізму ринкового саморегулювання, на якому базується ліберальна політика.

На рівні держави регулювання діяльності комерційних банків відбувається через НБУ з використанням методів прямого та непрямого впливу. На мікроекономічному рівні депозитна політика відіграє важливу роль для забезпечення стабільності та стійкості банку, його рентабельності, ліквідності, надійності, а також відповідності його діяльності потребам клієнтів.

Безпосередньо поняття «депозитна політика» розглядається як об'єкт дослідження багатьох вчених-економістів, однак варто зауважити, що донині немає єдиної точки зору щодо визначення даного поняття, про що свідчать дані таблиці А.1 (додаток А).

Депозитна політика розглядається як стратегія і тактика такими вченими як Р. Коцовська [46], Б. Грибенкин [29], С. Шульков [60], О. Бартош [15] та І. Сало [56]. Дане трактування не є комплексним, оскільки воно не висвітлює чіткий взаємозв'язок залучення банківських ресурсів з політикою їх розміщення.

Також багато науковців трактують депозитну політику як систему заходів, щодо залучення коштів вкладників на депозити і ефективного управління процесом залучення. Зокрема такої точки зору дотримуються В.В. Коваленко [42], І. Мельникова [52], Г. Коробова [45], А. Єпіфанов [38], І.Вядрова, В. Волохата [23], С. Еш [36] та Н. Аленьтева [11]. Цей підхід є найбільш розповсюдженим. І. Бланк [18] аналізує депозитну політику як політику на макrorівні, тоді як решта

економістів говорять про макрорівень. Його визначення потребує доповнень, так як розглядає поняття лише з однієї позиції.

Е. Московець, Л. Мочалова [53] та Р. Герасименко [24] розглядають депозитну політику як політика залучення коштів, однак не вказують мету з якою банки залучають ці кошти.

Синяк А.А. [57] визначає депозитну політику як механізм реалізації інтересів усіх суб'єктів депозитного ринку. Однак їхнє трактування є досить загальним та не містить деталізації дії цього механізму.

На думку Р.Лаврова [49], депозитна політика – це процес управління депозитними операціями. Визначення досить влучне, однак, відображає лише один з аспектів досліджуваного поняття.

Нам імпонує точка зору на зміст поняття «депозитна політика комерційного банку» Ж.М. Довгань, яка його розглядає за трьома аспектами:

- по-перше, загалом як невіддільний елемент банківської політики в цілому з урахуванням впливу і взаємозумовленості інших її елементів;

- по-друге, в сутнісному аспекті - як елемент системи управління депозитними ресурсами, що включає: планування депозитних операцій - розробку депозитної політики банку (визначення її принципів, цілей, завдань), інших внутрішньобанківських документів, що регламентують депозитні операції; організацію та регулювання діяльності по залученню депозитних ресурсів (використання певних методів і засобів для досягнення мети депозитної політики); аналіз депозитного портфеля банку; контроль над здійсненням депозитних операцій і станом депозитної бази;

- по-третє, в прикладному аспекті - як детально опрацьовану програму дій банку, що складається з таких елементів, як стратегія банку з розробки основних напрямків депозитних операцій, тактика банку щодо формування депозитної бази, контроль за реалізацією депозитної політики [31, с. 49].

Депозитна політика – це система, що включає в себе елементи процесу управління діяльністю банку, а саме: стратегію, тактику та контроль. Як і

управління будь-яким процесом, управління депозитами підпорядковується обмеженням загальних вимог банку, тобто поєднання ліквідності, прибутковості та ризику. Основою формування депозитної політики виступає правильний вибір її стратегії і тактики та пошук шляхів їх реалізації (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1 – Складові депозитної політики банку

Складова	Мета	Шляхи реалізації
стратегія	розширення клієнтської бази та підвищення конкурентоспроможності завдяки наданню клієнтам таких банківських послуг, які забезпечать банку високий рівень рентабельності	забезпечення прибутковості здійснюваних депозитних операцій
		збільшення сегменту, що займає банк на ринку депозитів
тактика	отримання банком максимального рівня вкладів за мінімальних витрат на їхнє залучення задля забезпечення ліквідності	підтримання високої ліквідності;
		забезпечення диверсифікації суб'єктів депозитних операцій;
		диверсифікація вкладів за сумами, валютою, термінами тощо;
		мінімізація вільних коштів на депозитних рахунках;
		проведення гнучкої процентної політики
контроль за реалізацією депозитної політики	ефективна діяльність банку та високий рівень якості обслуговування клієнтів	контроль за якістю надання депозитних послуг з точки зору швидкості, зручності, мобільності, можливості надання додаткових супроводжувальних послуг, а також культури обслуговування
		контроль за економічною ефективністю депозитної політики, оцінка ресурсної бази: об'єму, структури і основних тенденцій у розвитку складових частин

Джерело: складено автором за даними [15;43].

Головною метою депозитної політики банку є залучення за найнижчою ціною щонайбільшого обсягу депозитних ресурсів. Реалізація мети депозитної політики передбачає виконання поставлених задач, зокрема: сприяння отриманню прибутку в процесі здійснення депозитних операцій або створення умов для

отримання прибутку в майбутньому; підтримання високого рівня ліквідності; забезпечення диверсифікації вкладників та поєднання різних форм депозитів; створення в перспективі умов задля забезпечення стабільності депозитних коштів; залучення необхідного обсягу довготривалих ресурсів; забезпечення взаємозв'язку й взаємоузгодженості між депозитними операціями та кредитними операціями за їхніми сумами й термінами; мінімізація вільних коштів на депозитних рахунках; проведення гнучкої процентної політики; постійний пошук шляхів мінімізації процентних витрат за депозитами; розвиток банківських послуг та підвищення якості й культури обслуговування клієнтів.

Виходячи із загальної мети банку – максимізації прибутку при забезпеченні його стабільності, визначаються пріоритетні напрямки управління депозитами з точки зору прибутковості, ліквідності, мінімізації ризиків та оптимізації депозитного портфелю.

Роль депозитної політики полягає у визначенні пріоритетних напрямів розвитку та вдосконалення банківської діяльності в процесі акумуляції грошових ресурсів, удосконалення процесу формування ресурсної бази та підвищення його ефективності.

Напрями депозитної політики сприяють розвитку депозитних операцій банку, підвищують їх ефективність та зменшують витрати у процесі залучення ресурсів. Депозитна політика неодмінно складається із:

- мети та завдань депозитної політики банку, реалізація яких сприятиме поліпшенню кількісних і якісних показників діяльності банку і, як наслідок, його розвитку;
- принципів депозитної політики - вихідні положення щодо організації депозитної діяльності банку;
- сукупності методів і засобів досягнення мети депозитної політики;
- управління депозитними ресурсами для забезпечення прийняттого рівня рентабельності та ліквідності банку [33, с. 48].

Депозитна політика банку здійснюється поетапно. До етапів процесу формування депозитної політики відносять: аналіз депозитного ринку; визначення цільових ринків для мінімізації депозитного ризику; мінімізацію витрат у процесі залучення коштів на депозити; оптимізацію управління депозитним та кредитним портфелями банку; підтримку ліквідності банку і підвищення його стійкості (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2 – Етапи процесу формування депозитної політики банку

Напрямок	Сутність
Аналіз депозитного ринку	Вивчення потреб споживачів та депозитної політики конкурентів, оцінка впливу політики НБУ на стан депозитного ринку і тенденції його розвитку
Визначення цільових ринків для мінімізації депозитного ризику	Підвищення рівня макроекономічних досліджень кожного сегменту ринку для завоювання конкурентних позицій на певних сегментах ринку, а також ідентифікація, контроль та моніторинг ризиків
Мінімізація витрат у процесі залучення коштів на депозити	Постійний пошук шляхів і засобів зменшення процентних витрат за залученими ресурсами, раціоналізація банківського бізнесу
Оптимізація управління депозитним та кредитним портфелями банку	Підтримка взаємного зв'язку та взаємного узгодження між депозитними операціями та операціями з видачі кредитів за сумами та строками депозитів і кредитних вкладень
Підтримка ліквідності банку і підвищення його стійкості	Підтримка дорогих і низькооплачуваних депозитних ресурсів на такому рівні, щоб забезпечити відповідну рентабельність банківської установи та ліквідність балансу

Джерело: складено автором за даними [15].

Депозитна політика заснована на дослідженні наявного рівня розвитку депозитних відносин банку з клієнтами й націлена на їх покращення та еволюцію завдяки застосуванню різних видів депозитів та різних інструментів їх залучення та має на меті формування депозитного портфеля, який надалі забезпечуватиме подальше ефективне використання наявних у розпорядженні банку коштів, а тому вона передбачає визначення комбінації різних видів депозитів, що різняться за термінами, ціною (процентною ставкою), порядком їх нарахування та виплати.

Досить ваговою проблемою у процесі формування та реалізації депозитної політики банків є проблема збільшення обсягів депозитів задля розширення ресурсної бази. Для вирішення даної проблеми слід враховувати важливу умову використання залучених коштів – зіставлення витрат на залучення таких ресурсів із доходами, які банк може отримати завдяки їх подальшого розміщення в активи. Сам процес управління депозитними коштами банку має певні особливості, на основі яких повинна базуватися стратегія управління ними. Дані особливості передбачають наступне:

- зазвичай операції із залучення коштів банку носять короткостроковий характер;
- позичені ресурси чуттєві до змін процентної ставки;
- банк спроможний визначити потребу у залучених коштах на певний момент часу (як різницю між вихідними і вхідними грошовими потоками), однак при цьому потрібно враховувати як реальні, так і очікувані значення.

Також, формуючи депозитну політику, банки повинні враховувати ряд факторів, які допоможуть їм розширити свою частку на депозитному ринку країни та залучити якомога більше депозитних ресурсів (рисунок 1.1).

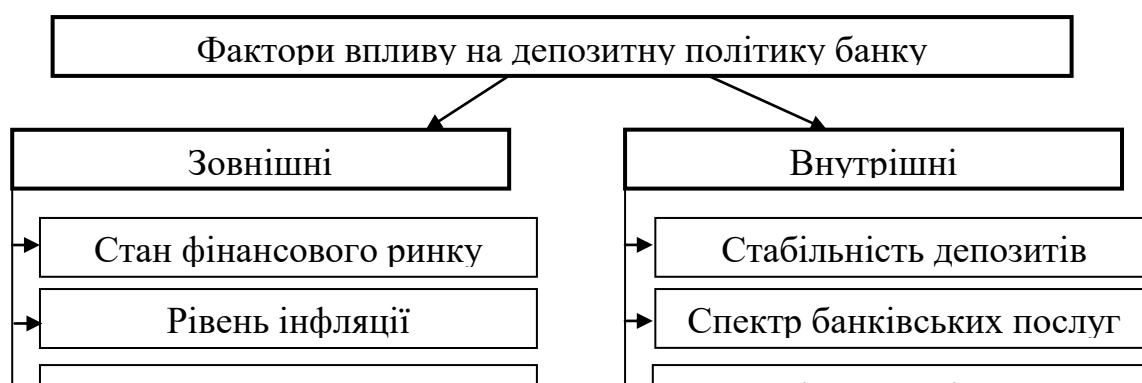

Рисунок 1.1 – Фактори впливу на депозитну політику банку

Джерело: складено автором за даними [60]

Як бачимо з рисунку 1.1, на депозитну політику банку впливає безліч факторів: як внутрішньобанківських, так і зовнішніх. Внутрішні фактори підконтрольні менеджменту банку, тоді як зовнішні залежать від загальноекономічної ситуації в державі. Зрозуміло, що в кризових умовах банківська система не може бути сильною, на ній відбиваються інфляція, кризи неплатежів, дефіцит бюджету, падіння ВВП тощо.

Банк самостійно обирає депозитну політику, враховуючи економічну, політичну, соціальну ситуацію в державі чи зокрема в області своєї діяльності. У випадку відсутності у банку власної депозитної політики, низького рівня якості обраної політики, неспроможності контролю за її виконавцями значно підвищується сукупний ризик діяльності такої фінансово-кредитної установи.

При розробці стратегії банку на депозитному ринку слід дотримуватися принципів максимізація прибутку, забезпечення стійкості ресурсної бази та рівня ліквідності, гнучкості асортиментної і цільової політики та пристосування окремих параметрів збуту до вимог клієнтів.

Безумовно, проводячи депозитну політику, кожен банк повинен керуватися такими принципами, що відповідають інтересам акціонерів, клієнтів та держави.

Оскільки депозитна діяльність здійснюється відповідно до чинного законодавства України, нормативних актів НБУ з дотриманням економічних нормативів діяльності банків, то й основні принципи депозитної політики регламентовані Законом України «Про банки і банківську діяльність» [1].

Науковці мають власні підходи до класифікації принципів депозитної політики та виділення з них першочергових до втілення. До прикладу, Радченко Н.Г. вважає, що «особливе значення має принцип ефективного використання залучених ресурсів. Відповідно з цим принципом залучені кошти повинні бути не тільки збережені, а й повернені з приростом (депозитним процентом), який становить частку загального приросту авансованої вартості (позичкового відсотка). Останнє дуже важливо для визначення ефективності, оскільки своєчасне повернення позики може мати місце і у випадку її невикористання» [55, с. 161].

Т. Баштинський особливу увагу приділяє принципам соціальної відповідальності, серед яких він виділяє [17, с. 109]:

- принцип відкритості та прозорості, що передбачає забезпечення прозорості фінансової звітності, виплату податків, офіційну заробітну плату працівника банку, відкритість та прозорість у стосунках з клієнтами, партнерами, співробітниками й представниками влади;

- принцип дотримання інтересів та потреб майбутніх поколінь задля забезпечення стійкого розвитку, за якого банки беруть участь у вирішенні економічних, соціальних, екологічних проблем, які існують в нашому суспільстві;

- принцип ведення постійного діалогу із зацікавленими сторонами, для дотримання якого слід постійно працювати над тим, щоби вчасно визначити інтереси та потреби зацікавлених сторін задля покращення банківських послуг і соціальної діяльності, а також підвищення рівня довіри до банку.

На думку Курилова Р.Е., депозитна політика банку повинна ґрунтуватися на таких принципах як [48, с. 31]:

- адекватність попиту на фінансові послуги;

- орієнтованість на клієнта;
- технологічність депозитних операцій;
- гнучкість депозитної політики;
- комплексне управління ризиками пасивних операцій;
- документарність депозитних операцій;
- принцип зворотного зв'язку.

Проте усі вищезгадані принципи не є систематизованими в певну класифікацію. Тому існує загальноприйнята для застосування в банківській практиці деталізація та розподіл принципів депозитної політики на загальні та специфічні (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3 – Принципи формування депозитної політики банків

Принципи		Характеристика
Загальні принципи	Наукової обґрунтованості	Базується на новітніх досягненнях науки та передового досвіду з урахуванням дії економічних законів у межах конкретного банку з використанням науково обґрунтованих методик
	Цілісності системи	Депозитна політика виступає як підсистема політики банку в цілому. Вона має первинний характер щодо політики у сфері активних операцій
	Комплексного підходу	Розроблення теоретичних основ, пріоритетних напрямів депозитної політики та оцінка дохідності від розміщення депозитів
	Оптимальності та ефективності	Розроблення ефективних та оптимальних для цього етапу розвитку банку тактичних напрямів і методів. Визначає цілі й обсяги залучених банківських ресурсів та ефективну їх реалізацію
Специфічні принципи	Єдності елементів	Усі елементи депозитної політики розглядаються не ізольовано, а в тісному взаємозв'язку і взаємозалежності
	Забезпечення оптимального рівня витрат	Характеризує цінову політику банку, вміння керівництва банку адекватно реагувати на зміни ринкових цін на депозити для регулювання прибутковості та зниження очікуваних витрат. Відсоткові ставки орієнтовані на ринкову кон'юнктуру
	Безпеки операцій банку	Характеризує систему захисту економічних інтересів клієнтів щодо збереження

		банківської таємниці за їх рахунками, а також підтримання оперативної ліквідності банку
	Забезпечення надійності	Від надійності банку залежить рівень ризику клієнта щодо повернення депозиту і сплати відсотків. Якість і кількість залучених коштів вказують на стабільність і надійність банку

Джерело: складено автором за даними [35, с. 80]

Так, загальні принципи є характерними для різних видів фінансових установ, які діють на ринку депозитів, тоді як специфічні принципи використовуються лише банківськими установами. Дотримання даних принципів є досить важливим не лише для банку, а й для клієнтів, оскільки обираючи банк, в який вкласти кошти, кожен намагається проаналізувати діяльність банківської установи, розглянути інформацію про те, як саме банк розпоряджається отриманими коштами, напрями вкладання, принципи роботи персоналу та його кваліфікацію. Дотримання наведених принципів дає банку змогу сформувати як стратегічні, так і тактичні напрями в організації депозитного процесу, забезпечуючи ефективність та оптимізацію його депозитної політики.

Таким чином, використання науково обґрунтованого підходу в організації процесу управління депозитними ресурсами банку, який дозволяє враховувати як внутрішні цілі банку, так і фактори ризику і стан зовнішнього економічного середовища, вимагає глибокого вивчення теоретичних питань і методичних основ [22, с. 230]. Базуючись на теоретичних засадах депозитної політики, її принципах та враховуючи фактори впливу на неї, банки починають поетапно формувати власну депозитну політику, обираючи доцільні методи та інструменти її реалізації.

1.2 Методи, етапи й інструменти формування та реалізація депозитної політики банків

В сучасних умовах господарювання спостерігається перехід банків від неформальних методів, таких як управлінська інтуїція, до формальних, тобто засобів прямого впливу. Кінцевою метою застосування даних методів є одержання можливості створення настільки довершеного інструментарію, щоб до нього включалися всі основні аспекти діяльності банку, які стосуються формування його ресурсного потенціалу, всі значущі змінні та пов'язані з цим і прийняті рішення, і ті, які будуть прийняті [26, с. 159].

У процесі здійснення депозитної політики банк використовує різні методи управління залученими ресурсами. Загалом їх поділяють на дві великі групи: цінові та нецінові.

Цінові методи прості в застосуванні, так як ключовим інструментом для цінових методів виступає процентна ставка по депозитах, при чому використання даних інструментів не потребує додаткових витрат і зміни умов та якості обслуговування клієнтів банку. Однак можна виділити певні недоліки застосування цінових методів, зокрема: використання цінових методів не передбачає удосконалення організації діяльності в сфері надання банківських послуг щодо залучення ресурсів банку; залучення додаткових ресурсів пов'язане із значним зростанням процентних витрат банку та скороченням маржі; існують певні труднощі з визначенням чутливості зміни обсягів залучених ресурсів до зміни процентної ставки на ці ресурси; зі зниженням процентної ставки на залучені ресурси знижується позитивне ставлення клієнтів до банку та кількість лояльних споживачів банківських послуг; існує певний часовий лаг реакції клієнтів на змінення процентної ставки на залучені ресурси [23, с.46].

Нецінові методи управління банківськими депозитами ґрунтуються на використанні таких способів заохочення клієнтів, що безпосередньо не пов'язані зі зміною рівня депозитних ставок. Зокрема до таких методів належить: реклама; поліпшений рівень обслуговування; розширення спектра пропонованих банком рахунків та послуг; комплексне обслуговування; додаткові види безкоштовних

послуг; розташування філій у місцях, максимально наближених до клієнтів; пристосування графіка роботи до потреб клієнтів тощо.

Серед переваг нецінових методів можна виділити, що їх застосування дає можливість підвищити конкурентоспроможність банку, сформувати позитивний імідж банку, проводити своєчасне інформування про нові продукти та послуги, які розробляються та впроваджуються банком. Саме цей напрям розвитку дозволить втримати існуючих клієнтів банківської установи та залучити нових, адже за відносно однакових умов депозитних програм потенційний вкладник обирає той банк, який надає більше додаткових послуг [43, с. 40].

Окрім того, використання нецінових методів збільшує кількість лояльних клієнтів банку та ставить нові вимоги до технічного та інформаційного забезпечення банку [23, с.46].

При дослідженні методів управління залученими ресурсами слід зазначити, що українські банки надають перевагу ціновим методам, які дозволяють самостійно встановлювати ціни на свої депозитні продукти. Попри це, висока конкуренція стимулює банки й до затрат на маркетингову політику, зокрема рекламу, та урізноманітнення спектру банківських послуг задля залучення більшої кількості потенційних клієнтів.

Також представлені методи можна розглядати з точки зору стратегії, що обирає банк, реалізуючи депозитну політику. Серед стратегій виділяють:

– метод лідерства, за якого нова депозитна політика формується таким чином, щоб банк зміг зайняти лідируючі позиції в сегменті ринку депозитів. Тобто банк розробляє нові види депозитів, вводить особливі умови обслуговування клієнтів, встановлює підвищені процентні ставки тощо;

– метод конкуренції, відповідно до якого нова депозитна політика орієнтована на конкурування з іншими учасниками ринку завдяки аналізу депозитних продуктів конкурентів та на підставі цього покращення умов власних депозитів з метою залучення більшої кількості клієнтів;

– метод спеціалізації, відповідно до якого депозитна політика орієнтована на проведення депозитних операцій не на усіх сегментах ринку, а на обраних банком. Можливі наступні варіанти: залучення депозитів тільки від населення або тільки від юридичних осіб або тільки від фізичних осіб; залучення депозитів від населення і суб'єктів малого та середнього бізнесу; залучення депозитів від великих організацій тощо;

– метод пасивної діяльності, при якому депозитна політика банку не орієнтована на розробку нових видів депозитів, нових умов обслуговування. Відбувається використання вже існуючих депозитних продуктів, що користуються попитом серед вкладників [20, с. 44].

Обравши методи серед запропонованих вище, банк починає здійснювати формування та реалізацію своєї депозитної політики за певними етапами, які можна поділити на чотири ключових: постановка цілей та визначення завдань; виділення підрозділів та розподіл повноважень; розробка необхідних заходів для залучення ресурсів; організація контролю та управління. Усі зазначені етапи депозитної політики є взаємопов'язаними та необхідними для формування ефективної депозитної політики й організації депозитного процесу. Доцільно розглянути детальніше кожен з них.

Перший етап: постановка цілей та визначення завдань обраної депозитної політики. Розробляючи депозитну політику, важливо правильно сформулювати мету та обрати відповідні інструменти для її реалізації, враховуючи сучасні тенденції фінансового ринку і переваги для споживачів. Спершу банк розробляє депозитну політику з метою проникнення на ринок депозитних операцій. А потім, вже будучи активним учасником ринку, реалізує політику розвитку та диверсифікації.

Другий етап: виділення в рамках депозитної політики відповідних підрозділів та розподіл повноважень між співробітниками банку. Кожна фінансово-кредитна установа самостійно визначає систему взаємодії власних служб та підрозділів в частині формування та реалізації депозитної політики.

Розробкою й реалізацією депозитної політики банку займається цілий ряд структурних підрозділів банку, а також органи управління банку, залежно від фінансової стратегії, особливостей структури корпоративного управління, спеціалізації банку тощо.

Третій етап: розробка необхідних заходів для залучення ресурсів. Він передбачає використання інструментів щодо залучення депозитів та формування внутрішніх регламентів реалізації депозитних операцій.

Цей етап депозитної політики банку тісно пов'язаний з його процентною політикою. За визначенням О.В.Добровольської та І.С. Землякової «процентна політика банку – це сукупність стратегічних заходів, вжиття яких спрямоване на встановлення оптимальних ставок позики для забезпечення ліквідності, прибутковості та сталого розвитку банку» [32, с. 50].

Відповідно, головну роль на цьому етапі відіграють процентні ставки за депозитами. Вони можуть диференціюватися залежно таких критеріїв:

- за ступенем стабільності: фіксовані / плаваючі;
- від обліку інфляції та відрахувань в резерви: реальні / номінальні;
- від ступеня захисту ресурсів та відсотків від знецінення: позитивні / негативні.

Цінова модель також є інструментом депозитної політики. Серед основних видів цінових моделей можна виділити [37]:

- формування ціни на депозити з метою проникнення на ринок, що означає пропозицію високих депозитних процентних ставок (вищих ринкових) або низьких комісій для залучення великої кількості клієнтів;

- «умовне» ціноутворення за мінімальним залишком депозитного рахунку, тобто відсотки по депозиту встановлюються відповідно до умов досягнення мінімального рівня депозиту;

- ціноутворення, яке орієнтується на залучення VIP-клієнтів, тобто клієнтів з високим доходом;

- ціноутворення, що залежить від кількості та якості послуг (метод багатофакторного ціноутворення), тобто клієнти, які користуються кількома послугами, отримують нижчі тарифи на обслуговування та вищі депозитні ставки, тим самим забезпечуючи банку надійних постійних клієнтів.

Задля залучення нових банківських вкладів та утримання наявних, при реалізації депозитної політики банки застосовують різноманітні інструменти, зокрема це такі інструменти маркетингу як:

- SWOT-аналіз, що дозволяє провести детальне вивчення зовнішнього і внутрішнього середовища банку, виявити сильні та слабкі його сторони;

- бенчмаркінг, який дає змогу невпинно проводити систематичний пошук найкращих практик, які приводитимуть банк до досконалішої форми. Використання даного інструменту дає банку наступні можливості: відповідність вимогам клієнтів, ефективна диверсифікація фінансів, запозичення найкращих методів тощо [41, с. 437];

- CRM-технологія, що спрямована на розробку бізнес-рішень для клієнтів, та створення умов для укріплення відносин між банком та клієнтом.

Поширення застосування різних інструментів депозитної політики банку є об'єктивною закономірністю, адже кожне рішення повинне бути раціональним та зваженим [39, с. 69].

Четвертий етап: організація контролю та управління в процесі здійснення депозитних операцій. На заключному етапі здійснюється організація контролю та управління щодо реалізації депозитної політики, визначаються зони відповідальності служб і підрозділів банку та показники оцінки ефективності.

Слід зазначити, що при формуванні депозитної політики потрібно врахувати різнобічні інтереси всіх учасників депозитних відносин, тобто інтереси самого банку; інтереси клієнтів банку; інтереси держави. Шляхи врахування таких інтересів розглядаються М. О. Коваленко [43, с. 40]. Однак, при розгляді інтересів клієнтів банку (вкладників), автором не зазначається такий вагомий, на наше переконання, інтерес, як гарантування повернення вкладу. Тому, вважаємо

доцільним розгляд ранжування інтересів учасників депозитних відносин саме із врахуванням запропонованої поправки в такий спосіб:

- інтереси банківських установ: збільшення обсягів залучення депозитів; забезпечення превалюючого обсягу довгострокових депозитів; залучення вкладів за найнижчою ціною; зменшення державного впливу на процес залучення депозитів;

- інтереси клієнтів (вкладників): здійснення депозитних вкладень за найвищою ціною; постійний доступ до своїх коштів і можливість їх зняття з депозитного рахунку у будь-який момент; найбільш вигідне вкладання щодо мінімізації податкового навантаження на отримані доходи від депозиту; гарантування повернення вкладень, в т.ч. на великі суми депозитів;

- інтереси держави: збільшення загального обсягу інвестицій за рахунок внутрішніх джерел фінансування в країні, а саме за рахунок тезавраційних інвестицій (депозитних вкладень);

- зменшення обсягу грошової маси поза банківською системою;

- збільшення дохідної частини бюджету через оподаткування доходів від депозитів.

Інтереси всіх учасників депозитних відносин банків є дещо суперечливими. Тому глобальним завданням, що постає перед банківською системою, є узгодження всіх цих інтересів та створення такої депозитної політики, що задовольнятиме в рівній мірі усі сторони депозитних відносин.

Кожен банк як суб'єкт депозитного ринку провадить свою діяльність, спираючись на наявні умови діяльності депозитного ринку країни. Депозитна політика банку прагне до оптимізації витрат по залученню коштів за умови їх ефективного використання. Діючий механізм реалізації інтересів всіх суб'єктів депозитного ринку формує ціну депозитних коштів. Зокрема свій вплив на процентні витрати мають середні залишки по оплачуваних депозитах та середня процентна ставка по них.

Отже, формування та реалізація депозитної політики банку здійснюється в чотири основні етапи, кожен з яких передбачає використання певних інструментів та обов'язково взаємозв'язку між підрозділами банку. При цьому банківський менеджмент використовує цінові та нецінові методи депозитної політики таким чином, аби не лише забезпечити власний прибуток, а й відповідати інтересам вкладників та держави.

2 Аналітично-організаційні засади формування та реалізації депозитної політики банківських установ

2.1 Тенденції розвитку депозитної діяльності банківського сектору України за 2016-2020 р.р.

В умовах підвищення внутрішніх вимог до ефективності діяльності банківської системи України суттєво зростає актуальність аналізу депозитної політики банків зокрема.

Пошук оптимальних варіантів поповнення банківських ресурсів є одним з ключових завдань для українських банків. Для ефективного функціонування банку йому потрібна стабільна ресурсна база, значну частину якої становлять саме вклади.

Фізичні особи вносять на депозит вільні грошові кошти, які залишились після споживання, і на момент укладення депозиту ніде не задіяні. Щодо юридичних осіб, то варто наголосити, що займаючись бізнесом, вони проводять свої платежі через поточні рахунки, при цьому кошти списуються з такого рахунку на підставі доручень. Після розрахункових операцій на поточному рахунку залишається вільна сума грошей, яку юридична особа з метою отримання більшого прибутку перекладає на депозит.

Головним джерелом формування залучених коштів виступають депозитні ресурси. Від видів та структури залучених ресурсів залежать можливості банку підтримувати свою ліквідність і отримувати доходи та прибуток в необхідному обсязі. Тому необхідно розглянути розподіл та динаміку депозитів банківської системи України за обсягами залучення, валютою, секторами економіки та строками.

Сьогодні українські банки постійно здійснюють пошук оптимального варіанту формування банківських ресурсів. Із погляду стабільності ресурсної бази і в цілому діяльності банку необхідно, щоб велику частину його ресурсів становили строкові вклади. Але, на жаль, нестабільність економіки, що має місце у нашій державі, не сприяє довірі вкладників вкладати свої кошти на тривалий термін у банк. Хоча, за оцінками вітчизняних експертів, «на руках» в українських громадян знаходиться великий потенціал грошових ресурсів, що становлять немалу частину грошового обігу і можуть бути розміщені в комерційних банках України [Труш, с. 168].

Наразі важливим аспектом при формуванні депозитного портфеля банків є оптимізація його валютної структури. Оскільки обмежені можливості банківських установ щодо надання валютних кредитів можуть зумовити зменшення попиту банків на валютні ресурси передусім із боку банків з іноземним капіталом. Аналіз залучених депозитів банками України у розрізі валют за 2016-2020 роки наведено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Аналіз депозитів, залучених банками України у розрізі валют у 2016-2020 роках

У млн грн

Показник	Роки						
	2016	2017	2018	2019	2020		
					Сума	Темп приросту (%) до	
					2016 р.	2019 р.	
Депозити в національній валюті	426 418	490 971	540 683	642 711	840 188	197,03	130,7
Депозити в іноземній валюті	367 057	407 873	392 284	428 955	507 942	138,4	118,4
Депозити всього	793 475	898 844	932 967	1071666	1348130	169,9	125,7
Частка депозитів в іноземній валюті, %	46,3	45,4	42	40	37,7	81,4	94,3

Джерело: складено автором за даними [54].

Як видно з таблиці 2.1, розмір залучених депозитів протягом аналізованого періоду щорічно зростає, зокрема сума депозитів у національній валюті збільшилася майже вдвічі (на 197%) за 5 років (від 462 418 млн грн у 2016 році до 840 188 млн грн у 2020 році), що свідчить про здійснення ефективної депозитної політики банків. Окрім цього частка депозитів в іноземній валюті за аналізований період дещо зменшилася (від 46,3% у загальній структурі депозитів у 2016 році до 37,7% у 2020 році, тобто на 8,6%), що зумовлено збільшенням довіри до стабільності національної одиниці – гривні.

Варто зазначити, що за 2020-й ставки за депозитами знизилися майже вдвічі. Якщо на початку року середня банківська ставка за депозитами на 12 місяців у гривні становила 15,18% річних, в доларах – 2,54%, а в євро – 1,09%, то наприкінці 2020-го – 8,63%, 1,21% і 0,56% відповідно. Розраховувати на зміну даного тренда наразі не слід: багато банків мають надлишкову ліквідність, тому додаткових ресурсів за високою ціною не потребують.

На сьогодні найвищі процентні ставки по гривневих депозитах у таких банків:

- «Альфа-банк» – вклад «Розумний депозит»: ставка до 18%, термін вкладу до 3 місяців, сума від 5 000 грн;
- «Ідея Банк» – вклад «На старт»: ставка до 18%, термін вкладу до 3 місяців, сума від 1 000 грн;
- «Банк Альянс» – депозит «Прогресивний»: ставка до 16%, термін вкладу до 6 місяців, сума від 10 000 грн.

Слід зазначити, що прибуток, отриманий фізичною особою з банківських депозитів, оподатковується в розмірі 19,5%. Базою для оподаткування є не вся сума вкладу, а тільки отриманий дохід. Банки самостійно нараховують відсотки і стягують їх з банківських вкладів. У ці 19,5% заховані такі податки як військовий збір (1,5%) та податок на прибуток фізичних осіб (18%).

За строками залучення розподіл депозитів, які вкладено в українські банки в 2016-2020 роках резидентами наведено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Депозити резидентів у розрізі строків погашення за 2016-2020 р.р.

У млн грн

Період	у тому числі за строками			
	на вимогу	до 1 року	від 1 року до 2 років	більше 2 років
2016	364 547	271 849	148 497	8 581
2017	419 126	293 337	151 485	34 896
Темп приросту (%) до 2016	115,0	107,9	102,0	406,67
2018	456 467	322 065	125 571	28 863
Темп приросту (%) до 2017	108,9	109,8	82,9	82,7
2019	590 541	348 542	108 142	24 442
Темп приросту (%) до 2018	129,4	108,22	86,1	84,7
2020	805 964	395 726	129 862	16 578
Темп приросту (%) до 2016	221,1	145,6	87,5	193,2
Темп приросту (%) до 2019	136,5	113,5	120,1	67,8

Джерело: складено автором за даними [54].

Із таблиці 2.2, також видно, що вкладники надають перевагу депозитам на вимогу, які займають 59,8% у загальній сумі депозитних вкладів банківської системи України. Серед строкових депозитів переважають короткострокові – терміном до 1 року (29,3%). Обсяги залучення вкладів терміном від 1 до 2 років які становлять 9,6% всіх депозитів зросли, однак з терміном більше 2 років скоротилися у 2020 році, у порівнянні з попереднім роком. Варто зауважити, що українським банкам притаманне збільшення відсоткової ставки за депозитом при збільшенні терміну вкладу: довгострокові депозити здебільшого вигідніші ніж короткострокові. Окрім цього, дострокове закриття (за умови, що воно передбачене депозитним договором), зняття відсотків і т.д. зменшують відсоткову ставку за депозитом.

Аналіз залучених депозитів резидентами в Україні протягом 2016-2020 років у розрізі секторів економіки, до яких вони інституційно відносяться,

наведено у таблиці 2.2.

Так, протягом 2016-2020 років обсяг депозитів, залучених від нефінансових корпорацій, невинно зростає, що зумовлено зокрема розвитком оптової та роздрібною торгівлі, будівництва, переробної промисловості та інших видів економічної діяльності (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3 – Динаміка обсягу та питомої ваги депозитів резидентів України у розрізі секторів економіки, до яких вони інституційно відносяться, за 2016-2020 р.р.

У млн грн

Рік	Інші фінансові корпорації, млн грн	Частка, %	Сектор загального державного управління, млн грн	Частка, %	Нефінансові корпорації, млн грн	Частка, %	Інші сектори економіки (в т.ч. домогосп.), млн грн	Частка, %
2016	26 211	3,3	5 841	0,7	310 559	39,1	450 863	56,9
2017	28 539	3,2	22 914	2,5	343 758	38,2	503 633	56,1
Темп приросту (%) до 2016	108,9	-	392,3	-	110,7	-	111,7	-
2018	28 234	3	23 022	2,5	342 503	36,7	539 208	57,8
Темп приросту (%) до 2017	108,9	-	100,5	-	99,6	-	1,07	-
2019	31 352	2,9	20 924	1,9	433 731	40,5	585 660	54,7
Темп приросту (%) до 2018	111,04	-	90,9	-	126,6	-	108,8	-
2020	38 202	2,8	16 915	1,3	549 488	40,8	743 525	55,1
Темп приросту (%) до 2016	145,7	-	289,6	-	176,9	-	164,9	-
Темп приросту (%) до 2019	121,8	-	80,8	-	126,7	-	127	-

Вклади сектора загального державного управління, який об'єднує юридичні особи, основною діяльністю яких є виконання функцій законодавчої, виконавчої або судової влади відносно інших інституційних одиниць в межах певної території та розподіляється на підсектори: центральні органи державного управління, регіональні та місцеві органи державного управління, фонди соціального страхування, у 2020 році зросли більш ніж в тричі, у порівнянні з 2016 роком, з часткою 1,3%, однак дещо скоротилися відносно 2018 року, в якому і обсяг і частка (1,9%) були більш значущі.

Також, як видно з таблиці 2.3, найбільшу частку серед залучених депозитів протягом всього аналізованого періоду (понад 50% щорічно) займали інші сектори економіки, до складу яких відносяться домогосподарства та некомерційні організації, що їх обслуговують.

Розглядаючи вплив депозитної політики окремих банків на прибутковість банківської системи України загалом, варто відмітити, що за даними таблиць Б.1 та Б.2 додатку Б, в яких наведено обсяги та структуру загальних витрат та доходів українських банків за 2016-2020 р.р., доходи банківського сектору у 2019 році збільшилися на 2,7% (до 249,75 млрд грн). При цьому, процентні доходи банків зменшилися на 3,7% (до 147,3 млрд грн), комісійні доходи зросли на 13,8% (до 70,6 млрд грн), позитивний результат від переоцінки та від операцій купівлі-продажу - на 32,1% (до 21,4 млрд грн).

Витрати ж банків зросли на 12,8% (до 208,45 млрд грн). Однак, процентні витрати скоротилися за аналізований період на 15,1% (до 62,9 млрд грн). Загальні адміністративні витрати - збільшилися на 10,1% (до 69,3 млрд грн), відрахування в резерви - на 178,9% (до 29,9 млрд грн), комісійні витрати – на 33,2% (до 24,1 млрд грн). Слід зауважити, що важливу роль у формуванні прибутку відіграв АТ КБ «ПриватБанк», який сформував 61% усього прибутку за 2020 рік (25,3 млрд грн).

При формуванні та реалізації депозитної політики банкам необхідно приділяти значну увагу системі гарантування банківських вкладів. Вона не тільки

підвищує довіру населення до банківської системи держави загалом, а й захищає вкладників від морального ризику, а банки від нестабільного попиту на їх послуги. Підґрунтям існування системи гарантування вкладів є твердження, що моральний ризик з точки зору клієнта зменшується за умови наявності певних гарантій про повернення вкладених депозитних коштів, незалежно від фінансового стану банку. Тобто мова йде про функціонування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО), який діє в Україні з 1998 р. та який гарантує кожному вкладнику банку відшкодування коштів за його вкладом. ФГВФО відшкодовує кошти в розмірі вкладу, включаючи відсотки, станом на день початку процедури виведення Фондом банку з ринку, але не більше суми граничного розміру відшкодування коштів за вкладами, встановленого на цей день, незалежно від кількості вкладів в одному банку [40]. Сума граничного розміру відшкодування коштів за вкладами не може бути менше ніж двісті тисяч гривень (якщо інше не встановлено статтею 26 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб») [2].

Основними джерелами формування коштів ФГВФО згідно Указу Президента України «Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб-вкладників комерційних банків України» [3] є те, що «грошові кошти ФГВФО формуються з таких визначених джерел:

- початковий збір з комерційних банків - учасників ФГВФО;
- регулярні збори з комерційних банків - учасників ФГВФО;
- внесок держави».

У випадках недостатності грошових коштів для виплати відшкодування передбачена можливість формування додаткових джерел фінансування ФГВФО – спеціальних внесків комерційних банків - учасників ФГВФО, у якості яких можуть виступати:

- доходи, отримані від інвестування коштів ФГВФО в державні цінні папери;

- пеня, яка стягується з комерційних банків-учасників ФГВФО, за несвоєчасне або неповне перерахування зборів до ФГВФО;
- позики комерційних банків, міжнародних фінансових інститутів та іноземних банків.

Станом на 01.12.2021 року 70 банків в Україні є учасниками ФГВФО. На сьогодні розмір гарантованої суми депозитів в Україні є одним із найнижчих у Європі, знаходиться на рівні бідних країн третього світу та не відповідає нормам ЄС. Тому необхідне зростання гарантованої суми вкладів, що має враховувати позиції усіх учасників системи фінансової безпеки, як інтереси вкладників, так і здатність банків збільшити страхові відрахування.

Опираючись на досвід інших країн Східної Європи, слід розбити процес збільшення суми гарантування вкладів на два основних етапи. В Україні це можна зробити поступово (наприклад, підвищення гарантованої суми відшкодування вкладникам до еквівалента 20000 – 50000 – 100000 євро – відповідно до досвіду таких східноєвропейських країн, як Польща, Румунія чи Словаччина). Ці етапи можуть тривати по кілька років і повинні розпочатися тільки з відновленням активної роботи банківської системи з кредитування та залучення депозитів. Водночас зазначений процес повинен мати чіткі часові рамки, на які могли б орієнтуватися банки, регулятори та європейські партнери [29, с. 24].

Розмір суми гарантування фонду прямо пропорційно впливає на відчуття клієнтами захищеності від моральних ризиків. При цьому, моральний ризик з погляду системи гарантування – це ситуація, в якій вкладник обирає банк із вищими відсотками по депозиту, знаючи, що він застрахований від ризику, а втрати у разі банкрутства понесе ФГВФО. Тому клієнт зацікавлений вносити вклад у банк з вищою процентною ставкою, не зважаючи на його ризиковість. Така поведінка вкладників та банків збільшує сукупний ризик системи і у підсумку призводить до «банкопадів».

Проблема побудови ефективної системи гарантування вкладів полягає в необхідності балансу між «моральним ризиком» та «набігами на банки». Вона

неабияк актуальна для України, адже на рекапіталізацію банків Україна витратила 5% ВВП у кризу 2008-2009 рр., та 14% ВВП у кризу 2014-2015 рр. Під час кризи 2008–2010 років було визнано неплатоспроможними 24 банки і виплачено 3,61 млрд грн. Криза 2014–2017 років стала набагато масштабнішим викликом, коли кожен другий з понад 180 банків був виведений з ринку. Найбільш шоковим з точки зору виплат став 2015 рік, коли ФГВФО відшкодував вкладникам 49,5 млрд грн. Фонд внаслідок кризи 2014-2017 років здійснив виведення з ринку 94 банків, із них: у 2014 – 33 банки; у 2015 – 33 банки; у 2016 – 19 банків; у 2017 – 9 банків [ФГВФО]. Кожного разу це призводило до зростання державного боргу та, відповідно, погіршення фінансової стійкості країни.

На виконання вимог Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» протягом 2020 року виплати гарантованих сум відшкодування здійснювалися вкладникам 52 банків (додаток В). За результатами виплат 2020 року найбільш питому вагу посідали виплати відшкодування вкладникам АТ АКБ «АРКАДА» (майже 178 млн грн), АТ «Дельта Банк» (понад 63 млн грн), ПАТ Банк «Контракт» (майже 23 млн грн), 106 ПАТ «БАНК МИХАЙЛІВСЬКИЙ» (майже 22 млн грн) та ПАТ «Банк Камбіо» (понад 13 млн грн).

Таким чином, ФГВФО, що заснований із метою захисту прав та законних інтересів банківських вкладників виступає одним із функціональних елементів щодо зменшення впливу моральних ризиків на депозитну діяльність українських банків. Тому для забезпечення ефективності системи гарантування вкладів максимальна сума покриття вкладу має бути встановлена на такому рівні, щоб, з одного боку, не стимулювати банки та вкладників до безвідповідальної поведінки та не допускати зростання обсягів депозитів у фінансово-нестабільних банках, а з іншого – має бути достатньою, щоб покрити втрати фінансово незабезпечених та обізнаних вкладників, а також забезпечувати довіру вкладників до банківської системи і запобігати банківській паніці [13, с. 35].

Окрім довіри населення до банківських установ, суттєвий вплив на розвиток депозитної діяльності банківського сектору України мають і зовнішні чинники.

Зовнішніми політичними чинниками впливу на реалізацію депозитної політики в Україні є зовнішні відносини з іншими державами та міжнародними організаціями. Зокрема, зв'язки з Міжнародним валютним фондом, оскільки надання або ненадання Міжнародним валютним фондом кредитів Україні спричинює збільшення чи зменшення валютних надходжень до держави. Це, в свою чергу, зумовлює адекватну зміну грошової бази НБУ та пропозиції грошей.

Серед зовнішніх правових чинників можна виділити Базельську угоду про єдині міжнародні стандарти достатності капіталу банків та інші загальноприйняті міжнародні акти та правила (міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності, директиви Базельського комітету з банківського нагляду), які потрібно враховувати при встановленні економічних нормативів, зокрема вимог до достатності банківського капіталу, ліквідності, управління ризиками тощо. Відповідність перерахованим вимогам є основою для стабілізації банківської діяльності як необхідної передумови зростання довіри до банків та формування депозитних ресурсів.

Зовнішнім соціальним чинником впливу на депозити в Україні є трудова міграція українців. Працюючи за кордоном, емігранти переміщують частину своїх доходів в Україну. Щорічно ці суми становлять мільярди доларів США. Вплив таких надходжень на формування ресурсної бази українських банків реалізується наступним чином:

- банки отримують додаткові доходи і прибутки від здійснення грошових переказів, що сприяє збільшенню їх власного капіталу;
- деяка частина інвалютних надходжень прямо розміщується в банківські вклади, збільшуючи депозитну складову ресурсної бази;
- певна частина інвалютних надходжень реалізується на валютному ринку, що сприяє збільшенню пропозиції національної валюти – гривні на ринку та, відповідно, у ресурсній базі банків.

Стабільна економічна ситуація в державі загалом та на фінансовому ринку зокрема сприяє зростанню довіри громадян, які володіють тимчасово вільними

коштами, до банків, що в свою чергу збільшує обсяги депозитних вкладів. Отже, на сьогодні депозитний ринок України знаходиться у стані стабілізації після негативних наслідків фінансової кризи. Відбувається розвиток депозитних операцій, зростає кількість депозитів в Україні, збільшується обсяг строкових депозитів та поступово зростає обсяг депозитів у національній валюті.

2.2 Основні засади діяльності АТ КБ «ПриватБанк» та аналіз її фінансово-майнового забезпечення за 2018-2020 р.р.

АТ КБ «ПриватБанк» є найбільшим банком України, який лідирує за всіма фінансовими показниками серед усіх фінансово-кредитних установ на ринку. Сегмент банку становить майже четверту частину всієї банківської системи держави. «ПриватБанк» наразі є найбільшою, системною, ощадно спеціалізованою структурою, що обслуговує третину вкладів населення країни. Понад 40% клієнтів українських банків обирають саме «ПриватБанк» при відкритті поточного рахунку і понад 35% користуються послугами банку при здійсненні грошових переказів, що свідчить про високий рівень довіри до банку з боку населення.

АТ КБ «ПриватБанк» є універсальним банком з фокусом на роздрібний сегмент. Банк активно просуває послуги для малого та середнього бізнесу та вибірково працює в корпоративному секторі.

АТ КБ «ПриватБанк» та його дочірні та асоційована компанії (Група банку) здійснює свою діяльність відповідно до ліцензії Національного банку України (НБУ) з березня 1992 року. Станом на 31 грудня 2020 року Група має 26 філій і 1 690 функціонуючих відділень в Україні та філію на Кіпрі [38].

Банк проводить ефективну політику управління усіма видами ресурсів для покращення своїх фінансових показників та зростання вартості власних активів.

Тому в процесі управління менеджмент банку приділяє особливу увагу регулярній розробці, розгляду та схваленню стратегії розвитку, а також визначення пріоритетних напрямків діяльності як окремих бізнес-напрямків, так і діяльності банківської групи загалом.

АТ КБ «ПриватБанк» використовує бюджетне управління та планування, а також систему контролю виконання планів і оцінки результатів своєї діяльності. Внутрішніми нормативними документами АТ КБ «ПриватБанк» встановлюються якісні та кількісні показники діяльності по бізнеснапрямках, що дозволяють оцінити діяльність різних підрозділів банку.

Загалом «ПриватБанк» пропонує своїм клієнтам широкий спектр послуг, що можна отримати, використовуючи різні засоби зв'язку з банком.

Платежі через термінал самообслуговування дають можливість як готівкою, так і з пластикових карток виплатити кредит, поповнити мобільний зв'язок різних операторів, оплатити рахунки за Інтернет та комунальні послуги, здійснити перекази в Україні та за кордоном. Фінансові операції здійснюються за допомогою сенсорного екрану терміналу.

Інтернет-банкінг – дистанційне обслуговування, засобами якого доступ до рахунків та операцій за рахунками забезпечується в будь-який час та з будь-якого комп'ютера через Інтернет. Для виконання операцій використовується стандартний браузер (Google Chrome, Internet Explorer, Opera тощо). За допомогою інтернет-банкінгу можна не тільки контролювати рух коштів по своїх рахунках, але і проводити більш складні операції: наприклад, замовити платіжну карту або відкрити депозитний рахунок, погасити кредит, а нещодавно стало можливим купувати-продавати валюту [40].

Ще одною зручною можливістю для клієнтів банку є переказ платежів через мобільний банк, вказавши при цьому тільки потрібну суму і рахунок одержувача. До прикладу, серед операцій «Приват 24» оформлення грошового переказу; здійснення комунальних та інших платежів; оформлення страховки; оформлення

кредиту; здійснення обміну валюти; послуги інтернет-консультанта (чат-боти) (додаток Г).

Також «ПриватБанк» має мобільний банкінг, що являє собою фінансове обслуговування за допомогою планшетів і смартфонів, включає в себе мобільні платежі, безконтактні платежі за допомогою вбудованих NFC-чипів, геолокацію споживачів і надання пропозицій щодо можливих послуг за місцем споживання, мобільні гаманці та інші інструменти зберігання коштів, віртуальні гроші.

АТ КБ «ПриватБанк» займається підвищенням фінансової грамотності населення, зокрема молоді. «Картка Юніора» формує фінансову грамотність школярів від 6 до 17 років. Завдяки участі в фінансово-освітній програмі, банк надає можливості: відвідувати захопливі бізнес-квести, екскурсії в банк, навчатися в Бізнес Школі, де викладають топ-менеджери «ПриватБанку»; отримувати бонуси в разі оплати товарів у магазинах – партнерах програми лояльності «Бонус Плюс»; брати участь у змаганнях, конкурсах та акціях, організованих «ЮніорБанком» спільно з «Mastercard».

Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» [1] банківська діяльність визначається як «залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб».

Банківську діяльність «ПриватБанку» слід оцінити з точки зору відповідності його економічних нормативів діяльності нормативним значенням (таблиця Д.1 додатку Д), враховуючи що аналізований банк є спеціалізованим ощадним системно важливим банком.

За визначенням НБУ «економічні нормативи діяльності банків – показники, встановлені Національним банком України з метою регулювання банківської діяльності на основі безвиїзного нагляду для здійснення моніторингу діяльності окремих банків і банківської системи в цілому» [54].

Відповідно до даних таблиці Д.1 додатку Д, АТ КБ «ПриватБанк» протягом аналізованого періоду відповідав усім нормативам НБУ окрім нормативу Л13-1. Л13-1 – це норматив ризику загальної довгої відкритої валютної позиції і його нормативне значення має становити не більше 10 відсотків. У «ПриватБанку» це значення суттєво перевищене (в 17 разів у 2018 році, в 23 рази у 2019 році та в 9 разів у 2020 році відповідно). Ліміт загальної довгої відкритої валютної позиції банку (Л13-1) – співвідношення величини перевищення обсягу вимог за іноземною валютою та банківськими металами над обсягом зобов'язань у гривневому еквіваленті до регулятивного капіталу банку. Порухення даного нормативу призводить до дестабілізації на валютному ринку. Загальний аналіз фінансово-майнового забезпечення банку розпочинають з аналізу його активів. Склад та динаміку активів АТ КБ «ПриватБанк» наведемо у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Склад та динаміка активів «Приватбанку» за 2018-2020 р.р.

У тис. грн

Показники	Роки			Темп приросту, %	
	2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019
Грошові кошти та їх еквіваленти	22345331	28601098	23340390	28,00	-18,39
Кредити та заборгованість клієнтів	52019975	61033320	63748041	17,33	4,45
Інвестиції в цінні папери	79298866	66601739	106140226	-16,01	59,37
Інвестиційна нерухомість	3340121	3378927	2870704	1,16	-15,04
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	184062	2256929	9977740	1126,18	342,09
Відстрочений податковий актив	18000	18000	0	0,00	-100,00
Основні засоби та нематеріальні активи	3793400	6480513	7206687	70,84	11,21
Інші активи	12120542	2618680	1986644	-78,39	-24,14
Усього активів	525247759	552058120	550327570	5,10	-0,31

Саме співвідношення активів банку та ефективність їхнього використання формує прибуток банку. Відповідно до даних таблиці 2.4, загальні активи банку зросли на 5,1 % у 2019 році, однак скоротилися на 0,31 % у 2020 році. Найбільшу частку серед активів займають інвестиції в цінні папери (19,3% у 2020 році), причому їх обсяг збільшився на 59,7 % протягом 2020 року. Також у 2020 році більш ніж втричі зросла дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток, однак було ліквідовано відстрочений податковий актив.

Стан капіталу банку характеризується його розміром та темпами росту або приросту. З метою оцінки капіталу АТ КБ «ПриватБанк» складемо таблицю 2.5.

Таблиця 2.5 – Динаміка та склад капіталу «Приватбанку» за 2018-2020 р.р.

У тис. грн

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік		
			Показник	Темп приросту (%) до 2018	Темп приросту (%) до 2019
Статутний капітал	206 059 744	206 059 744	206 059 744	0,00	0,00
Емісійні різниці	22 690	22 690	22 690	0,00	0,00
Незарєстровані внески до статутного капіталу	0	0	0	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-190 389 443	-169 918 737	-171 094 031	89,86	100,67
Резервні та інші фонди банку	6 210 533	6 850 446	9 696 019	156,12	141,54
Резерви переоцінки	9 558 710	11 514 788	8 634 552	90,33	74,99
Всього власного капіталу	31 462 233	54 528 931	53 318 973	169,47	97,78

Джерело: складено автором за даними [54].

Як бачимо з таблиці 2.5, у 2020 році непокритий збиток зменшився на 10,14 % порівняно з 2018 роком, що є позитивним для банку. Резервні та інші фонди банку значно зросли (на 56,12 % порівняно з 2018 і 41,54% порівняно з 2019 роком відповідно), однак скоротилися резерви переоцінки – на чверть у 2020 році, порівняно з попереднім роком. Загальний розмір власного капіталу зріс майже на 70% порівняно з 2018 роком, однак незначно скоротився (на 2,22%) відносно 2019 року.

При аналізі фінансового забезпечення банку, слід зазначити, що передусім воно передбачає формування фінансових ресурсів банку у достатньому для ефективної діяльності розмірі. Фінансове забезпечення банківських установ може реалізуватися у трьох формах: самофінансування, кредитування, зовнішнє фінансування. Самофінансування передбачає використання власних фінансових ресурсів, при кредитуванні банк використовує тимчасово вільні кошти фізичних та юридичних осіб на умовах строковості, поверненості, платності, а зовнішнє фінансування, у вигляді бюджетного фінансування у банківській практиці практично не використовується. Фінансове забезпечення передбачає використання власних, залучених та запозичених коштів для надання банківських послуг. Для оцінки фінансування доцільно дослідити співвідношення активів та пасивів банку.

Пасивні операції банку пов'язані з формуванням власного капіталу і ресурсної бази банку, забезпечують проведення активних операцій з метою досягнення запланованих показників прибутковості. До пасивних операцій належать емісійні, депозитні і міжбанківські операції (отримані позики).

У структурі пасивних операцій найбільшу питому вагу займали депозитні операції, про що свідчать обсяги депозитів, залучених від фізичних та юридичних осіб. Саме депозитні операції «ПриватБанку» є основним джерелом формування їх ресурсної бази. Так, за обсягами залучених вкладів від фізичних та юридичних осіб, «ПриватБанк» на сьогодні є лідером на ринку банківських послуг. У загальному обсязі депозитних операцій переважають кошти залучені на

довгостроковій основі. Дана тенденція є безперечно позитивною, однак щодо залучених коштів від юридичних осіб, то слід зазначити, що необхідно депозитну політику «ПриватБанку» спрямовувати на збільшення частки залучених коштів на строковій основі.

Звичайно, взявши у своє розпорядження кошти від фізичних та юридичних осіб у вигляді депозитів, банк отримує зобов'язання, що є його ресурсами, які класифікують як заборгованість банку, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів банку, що втілюють у собі економічні вигоди. Аналізуючи результати реалізації депозитної політики банку, доцільним є аналіз його зобов'язань за основними показниками ефективності використання (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6 – Аналіз зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» за 2018-2020 рр.

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік		
			Показник	Темп приросту (%) до 2018	Темп приросту (%) до 2019
Частка зобов'язань в пасивах	86,17	88,84	92,04	106,8	103,6
Коефіцієнт співвідношення позик та депозитів	0,21	0,25	0,34	161,9	136
Ступінь використання платних пасивів банку	1,009	1,035	1,139	112,9	110,6
Ефективність використання сукупних зобов'язань	0,91	0,93	1,02	112,1	109,7
Генеральний коефіцієнт надійності	0,11	0,13	0,20	181,8	153,8
Рівень надійності капіталу в пасивах банку	10,67	12,38	20,79	194,8	167,9
Коефіцієнт використання депозитів	0,09	0,11	0,18	200	163,6
Ефективність використання банком залучених ресурсів	0,05	0,05	0,13	260	260

З даних таблиці 2.6 бачимо, що за аналізований період, частка зобов'язань в пасивах збільшилася на 6,8%, що вказує на зростання залежності банку від залучених коштів. Однак ефективність використання сукупних зобов'язань за 2018-2020 р.р. зросла на 12,1%, що є свідченням того, що банківський менеджмент є дієвим. Зростання генерального коефіцієнта надійності та рівня надійності капіталу в пасивах банку вказує на зміцнення надійності банківської установи. Значення коефіцієнту співвідношення кредитів і депозитів і коефіцієнту використання депозитів збільшилися відповідно на 61,9% та 100% відповідно (тобто рівно вдвічі), що вказує на правильно вибудовану депозитну політику банку. Також бачимо, що частка зобов'язань в пасивах збільшилася, що вказує на зростання залежності банку від залучених коштів. Однак ефективність використання сукупних зобов'язань зросла, тому банківський менеджмент є дієвим.

Кредитні лінії використовуються для фінансування як бізнес-проектів, так і поточних потреб підприємств в оборотних коштах. Одними з основних умов кредитування є цільовий характер, відповідність чинному законодавству України і вимогам банку. Крім того, «ПриватБанк» віддає перевагу проектам, пов'язаним з розвитком національного виробництва, які не суперечать вимогам охорони навколишнього середовища і не пов'язані з операціями спекулятивного характеру. Кредитні лінії відкриваються резидентам України. Позичальник може бути клієнтом іншого банку. Термін використання кредитної лінії встановлюється залежно від запиту клієнта і умов реалізації кредитного проекту. Кредитування переважно здійснюється на строк до 12 міс. Відхилення від стандартного терміну можливо за наявності обґрунтування у зв'язку із специфікою проекту, що фінансується. При цьому складається графік погашення кредиту, відповідний реальній можливості клієнта по обслуговуванню кредитної лінії. При наданні кредиту обов'язковою умовою є забезпечення поворотності кредиту. «ПриватБанк» віддає перевагу наступним видам забезпечення кредиту: фінансові

активи позичальника, рухоме або нерухоме майно позичальника, гарантії банків, фінансове (майнове) поручительство третіх осіб.

Провівши аналіз загальної динаміки активів та пасивів, доцільно здійснити оцінку ефективності кредитної діяльності банку. Для цього пропонуємо використати наступну систему показників: рентабельність кредитних операцій; дохідність кредитних операцій; прибутковість кредитних операцій; питома вага доходів від надання кредитів у загальній сумі доходів.

Відобразимо визначення вищезазначених показників (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7 – Аналіз ефективності кредитної діяльності «ПриватБанку» за 2018-2020 р.р.

Показник	2018 рік,%	2019 рік,%	2020 рік		
			Показник,%	Темп приросту (%) до 2018	Темп приросту (%) до 2019
Рентабельність кредитних операцій (P1)	1,20	1,39	1,42	118,33	102,15
Рентабельність кредитних операцій (P2)	2,20	2,39	2,42	110	101,26
Дохідність кредитних операцій на 1 грн активу	0,11	0,11	0,12	109,09	109,09
Прибутковість кредитних операцій (П1)	0,32	0,32	0,33	103,13	103,13
Коефіцієнт питомої ваги кредитів у загальних активах банку	0,18	0,19	0,19	105,56	100
Частка доходів від надання кредитів у загальній сумі доходів	0,92	0,71	0,76	82,61	107,04

Джерело: складено автором за даними [54].

Із таблиці 2.7, бачимо, що рентабельність за обома різновидами розрахунку (P1 та P2) протягом 2018-2020 років зростала (загалом на 18,33% за аналізований

період). Рентабельність кредитних операцій характеризує ефективність обраної політики щодо регулювання співвідношення між ціною ресурсної бази та ціною розміщення ресурсів. Зростання даного коефіцієнта вказує на високу якість менеджменту в АТ КБ «ПриватБанк».

Дохідність кредитних операцій на 1 грн активу та прибутковість кредитних операцій (П1) була без змін у 2018-2019 роках і дещо зросла (на 9,09%) у 2020 році, що є позитивним для загальної прибутковості банківської установи.

Коефіцієнт питомої ваги кредитів у загальних активах банку незначно зріс (на 5,56%) у 2019 році і залишився на тому ж рівні у 2020 році. Він показує частку кредитних операцій у загальних активах банку і характеризує кредитну активність банку і є цілком задовільним.

Частка доходів від надання кредитів у загальній сумі доходів значно скоротилася у 2019 році у порівнянні з попереднім роком та дещо зросла у 2020 році. Цей коефіцієнт характеризує частку доходів, отриманих банком від надання кредитів у загальних доходах банку від інших активних операцій.

Оскільки більшу частину кредитного портфеля «ПриватБанку» складають непрацюючі проблемні кредити, які були видані до його націоналізації, частка їх дотепер залишається досить високою, що негативно впливає на кредитний портфель, то його якість не можна визначити як високу. Однак управління кредитним портфелем здійснюється ефективно.

Керівництву банку необхідно вжити відповідні заходи в зміні структури кредитного портфеля з метою забезпечення погашення позик і підвищення ефективності кредитних операцій банку. Дієвим засобом підвищення ефективності кредитних операцій є впровадження організаційної структури кредитного процесу, що заснована на розмежуванні функцій між працівниками банків, супроводженні кредитних проектів та їх обліку між окремими структурними підрозділами. Це суттєво вдосконалив систему внутрішнього контролю за всіма притаманними кредитним операціям ризиками, що, своєю чергою, дасть можливість знизити їх рівень.

Крім того, для подальшого виявлення нових резервів збільшення кредитування або потенційних проблем, які можуть призвести до негативних наслідків, банку необхідна якісна оцінка своєї ринкової позиції. Тому вдосконалення та підвищення якості оцінки кредитної діяльності банку вбачається одним із основних чинників диверсифікації банківської діяльності та підвищення якості кредитних операцій. Наслідком цього неминуче стане покращення структури кредитного портфеля та зменшення обсягу проблемної заборгованості.

Ефективність функціонування банку також може бути визначена через оптимальне співвідношення відсоткових ставок за депозитами та кредитами, тобто через визначення різниці між відсотковими ставками за кредитами й відсотковими ставками за депозитами у національній валюті (визначення відсоткового спреду) [12].

Так, динаміку вартості залучених та розміщених коштів, що представлена за розміром середньозважених відсоткових ставок за ними в АТ КБ «ПриватБанк» представлено на рисунку 2.1.

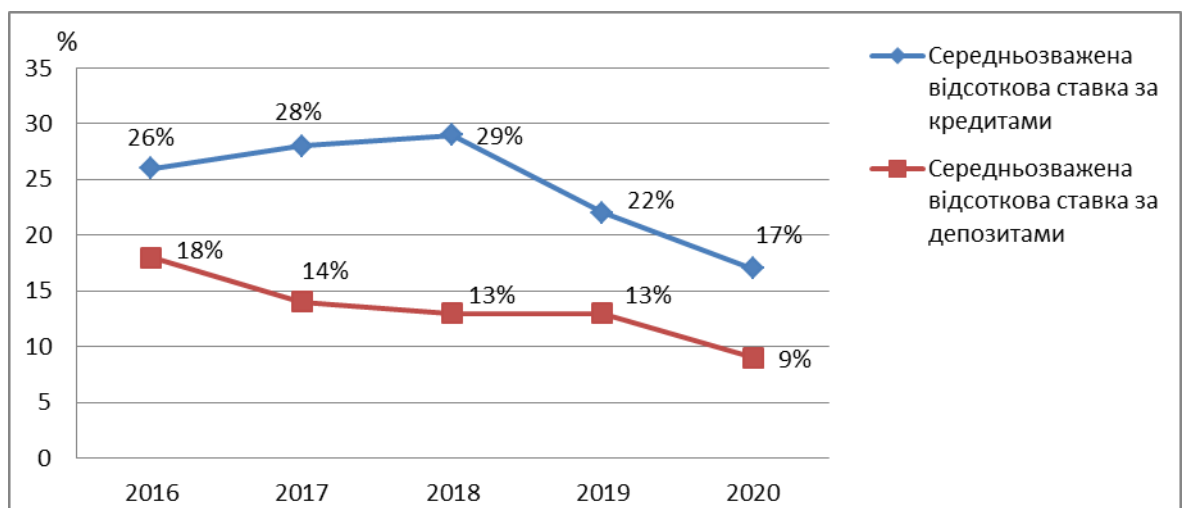

Рисунок 2.1 – Динаміка середньозважених відсоткових ставок за кредитами та депозитами АТ КБ «ПриватБанк» за 2016–2020 рр.

Джерело: побудовано автором на основі джерела [54].

Виходячи з даних рисунку 2.1, можемо зробити висновок, що протягом 2016-2018 років відсотковий спред мав тенденцію до підвищення. Так, у 2017 р. різниця між середньозваженими відсотковими ставками за кредитами й середньозваженими відсотковими ставками за депозитами у національній валюті становила 14%, а у 2018 р. вона досягла максимального значення (16%), що свідчить про ефективність реалізації депозитної політики банку. Однак, починаючи з 2019 року ставки за депозитами почали знижуватися і у 2020 р. депозитні ставки АТ КБ «ПриватБанк», як і інших українських банків, досягли економічно обґрунтованого мінімуму. Кредитні ставки, своєю чергою, також знаходяться на відповідно низькому рівні. Тому, відсотковий спред АТ КБ «ПриватБанк» також зменшився і становив у 2020 р. лише 8%. Таке зменшення амплітуди між відсотковими ставками за депозитами та кредитами першочергово пов'язане зі зниженням облікової ставки НБУ (її розмір на кінець 2018 р. становив 18,0%, а на кінець 2020 р. він був на рівні 6,0%) та загальними тенденціями до здешевлення депозитів на українському фінансовому ринку.

При цьому, зазначимо, що динаміка розміру депозитних вкладень в АТ КБ «ПриватБанк» має тенденцію до зростання як за загальною сумою депозитних коштів клієнтів банку, так і за окремими групами клієнтів. Адже, як зазначалося, депозитні вкладення клієнтів банку зросли з 01.01.2019 р. по 01.01.2021 р. на 414341 млн грн (на 43,02%). В тому числі зростання депозитних вкладень фізичних осіб становило 240124 млн грн (на 59,09%), юридичних осіб – 173435 млн грн (34,11%) і небанківських фінансових установ – 10910 млн грн (45,85%) [54].

Отже, пасивні операції тісно пов'язані з активними операціями. Банк, розміщуючи грошові кошти в активи, постійно стежить, щоб частина коштів знаходилась у вигляді обов'язкових та вільних резервів і терміни вкладень в активи відповідали термінам залучення коштів в пасиви. Крім того, кредитні операції банку призводять до появи додаткових коштів в пасивах. Все це вимагає

від «ПриватБанку» управління активами та пасивами в їх взаємозв'язку як єдиним комплексом банківської діяльності.

Для остаточного оцінювання ефективності банківської діяльності передбачається перегрупування дохідних статей звіту про фінансові результати банку відповідно до типових напрямів доходів: розрізняють процентні доходи, основним джерелом яких є продуктивні активи, та непроцентні доходи банку, що містять комісійні, торговельні, інші операційні та непередбачені доходи.

Детальніше оцінимо рівень дохідності банку можемо, провівши розрахунки у таблиці Е.1 додатку Е. З таблиці Е.1 додатку Е бачимо, що коефіцієнт дохідності активів протягом 2018-2020 років зріс на 16,67%. Даний коефіцієнт показує величину отриманих доходів на 1 грн банківських активів, тому його наявна динаміка вказує на правильну стратегію банківського менеджменту.

Протягом аналізованого періоду зросли значення коефіцієнту дохідності продуктивних (доходних) активів та коефіцієнту неопераційної дохідності, що вказує на зростання «віддачі» активів. Коефіцієнт операційної дохідності також незначно зріс у 2020 році. Його значення показує відношення операційних доходів банку до величини дохідних активів і є цілком задовільним.

Проведемо підсумковий аналіз, здійснивши оцінку фінансових результатів «ПриватБанку» за останні роки наведемо у таблиці Ж.1 додатку Ж. З таблиці Ж.1 додатку Ж бачимо, що загалом джерела прибутку АТ КБ «ПриватБанк» у 2020 році значно не змінились, хоча і були обмежені впливом макроекономічних тенденцій. У 2020 році суттєвий вплив на доходи АТ КБ «ПриватБанк» мали обмеження щодо нарощення кредитування, коливання комісійного доходу. Безумовно, на банку також позначився тренд зменшення відсоткових ставок на депозитно-кредитному ринку.

Чистий прибуток АТ КБ «ПриватБанк» за 2020 рік склав 24,3 млрд грн, що є найбільшим результатом серед усіх українських банків. Відбулося зростання чистого процентного доходу «ПриватБанку» у 2020 році у порівнянні з попереднім роком (майже на 10%), його значення склало 21,6 млрд грн. При

цьому «ПриватБанк» був вимушений сформувати додаткові резерви на зменшення корисності за кредитними операціями, внаслідок дії коронакризи на фінансову діяльність позичальників.

Адміністративні та операційні витрати «ПриватБанку» у 2020 році склали 18,6 млрд грн, з яких близько 0,7 млрд грн було витрачено на додаткові виплати працівникам за підвищений ризик під час роботи в умовах коронавірусу; 0,3 млрд грн – на захисні матеріали та дезінфекцію відділень, банкоматів та терміналів.

Також частина прибутку АТ КБ «ПриватБанк» є наслідком впливу макроекономічних чинників. Зокрема, зміни в світовій економіці та економіці України обумовили збільшення справедливої вартості облігацій внутрішньої державної позики, що були отримані як внесок в статутний капітал банку при націоналізації. Коштом цієї переоцінки у 2020 році банк отримав 16,0 млрд грн прибутку. Водночас дана переоцінка дещо нівелює від’ємний вплив на результати коливань валютних курсів, що за 2020 рік обумовило -7,5 млрд грн збитків.

Таким чином, фінансові результати «ПриватБанку» за 2020 рік є наслідком помірного впливу пандемії коронавірусу COVID19 та реалізованих можливостей швидкої адаптації банку та його продуктів до нових вимог ринку та клієнтів. У майбутньому «ПриватБанку» слід продовжувати вдосконалення своїх продуктів, пропонувати клієнтам різноманітні нові інноваційні послуги, оптимізувати мережу, вдосконалювати платіжну інфраструктуру, активніше розвивати сферу кредитування та розширювати пропозицію послуг для різних суб’єктів господарювання.

3 Оцінка ефективності реалізації депозитної політики АТ КБ «ПриватБанк» та напрямів її підвищення

Ефективність реалізації депозитної політики будь-якого банку залежить від обсягу залучених коштів. АТ КБ «ПриватБанк» - це найбільший український банк за обсягом залучених депозитів.

Так, клієнтами банку є фізичні особи, підприємства малого та середнього бізнесу, великі фінансово-промислові корпорації та державні організації. Аналіз залучених коштів АТ КБ «ПриватБанк» залежно від вкладників за останні роки наведено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Аналіз залучених коштів АТ КБ «ПриватБанк» залежно від вкладників за 2016-2020 р.р.

У млн грн

Вид депозиту	Роки							
	2016	2017	2018	2019	2020			
					Сума	Темп приросту (%) до		
							2016	2019
Фізичні особи								
Строкові депозити	119 519	119 476	109 778	99 168	102 374	85,7	103,2	
Поточні рахунки	31 207	51 535	72 892	90 827	125 330	401,6	138	
Юридичні особи								
Строкові депозити	14 675	12 797	11 422	10 626	14 813	100,9	139,4	
Поточні рахунки	15 253	28 318	36 785	39 822	69 935	458,5	175,6	
Державні організації								
Поточні/розрахункові рахунки	-	40	178	178	256	-	143,8	
Всього	180 656	212 167	231 055	240 621	312 708	173,1	130	

Джерело: складено автором за даними [54].

З даних з таблиці 3.1 видно, що більшу частку залучених коштів клієнтів, зокрема строкових депозитів «ПриватБанку» складають кошти фізичних осіб.

Обсяг строкових депозитів залучених від фізичних осіб у 2020 році скоротився порівняно з 2016 роком на 14,3 %. Обсяг строкових депозитів залучених від юридичних осіб у 2020 році майже не змінився порівняно з 2016 роком (зріс лише на 0,9%). Однак, за аналізований період більш ніж в 4 рази зріс обсяг коштів на поточних рахунках як юридичних, так і фізичних осіб. Відобразимо аналіз залучених коштів АТ КБ «ПриватБанк» залежно від вкладників у 2016-2020 роках графічно на рисунку 3.1.

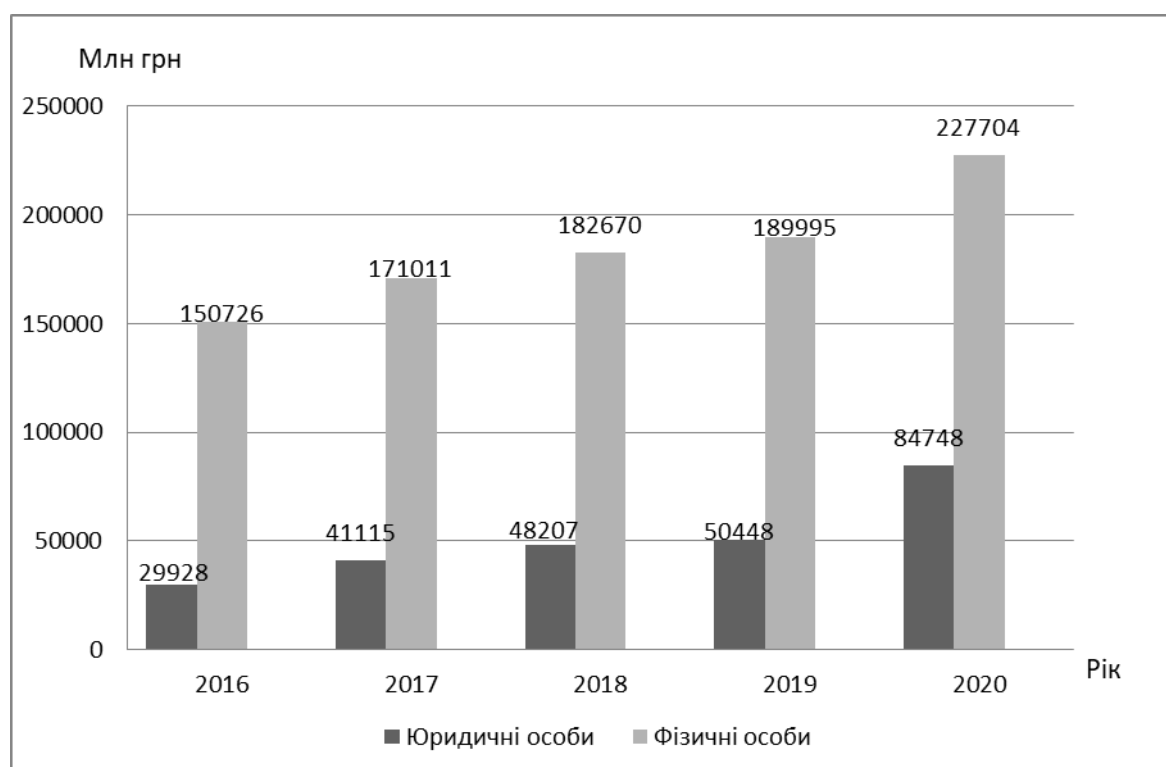

Рисунок 3.1 – Динаміка залучених коштів клієнтів АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2020 р.р.

Залучення депозитних коштів, як юридичних, так і фізичних осіб відіграють однаково важливу роль для банку. Варто зауважити, що мета вкладень фізичних і юридичних осіб є зовсім різною. Фізичні особи, купуючи депозитні продукти банку, мають на меті забезпечення збереження вартості грошей і збільшення доходів. Розміщення заощаджень на вклади є певною мотивованою дією, що передбачає отримання вигод у майбутньому [21, с. 56].

Поточні рахунки у «ПриватБанку» підходять для здійснення SWIFT-переказів, в тому числі й онлайн, через Інтернет-банк «Приват24», а також дають можливість отримувати кошти від фізичних та юридичних осіб. Відкриття, поповнення і обслуговування рахунків фізичних осіб здійснюється безкоштовно, а юридичних залежно від обраного тарифного плану. Поточний рахунок пропонує більший спектр валют, аніж депозитний. Серед доступних валют є: українська гривня, доллар США, євро, фунт стерлінгів, швейцарський франк, польський злотий, російський рубль.

Перевагою відкриття рахунка для юридичних осіб є це цілодобовий доступ до рахунків підприємства та керування ними за допомогою мобільного додатка «Приват24 для бізнесу» та можливість використання Підпис SmartID – Кваліфікованого електронного підпису, що дозволяє підписувати документи дистанційно.

Аналіз депозитів, залучених АТ КБ «ПриватБанк» у розрізі валют залучення у 2016-2020 роках наведено в таблиці 3.2 та на рисунку 3.2.

Таблиця 3.2 – Аналіз депозитів, залучених АТ КБ «ПриватБанк» у розрізі валют залучення у 2016-2020р.р.

У млн грн

Валюта депозиту	Роки						
	2016	2017	2018	2019	2020		
					Сума	Темп приросту (%) до	
					2016	2019	
Національна валюта	165 968	114 758	138 603	157 703	217 515	131,1	137,9
Іноземна валюта	14 688	97 409	92 452	82 918	95 193	648,1	114,8
Всього	180 656	212 167	231 055	240 621	312 708	173,1	130

Джерело: складено автором за даними [54].

Для більшої наочності обсягів та співвідношення валют залучених депозитів АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2020р.р., відповідно до даних таблиці 3.2, складемо рисунок 3.2.

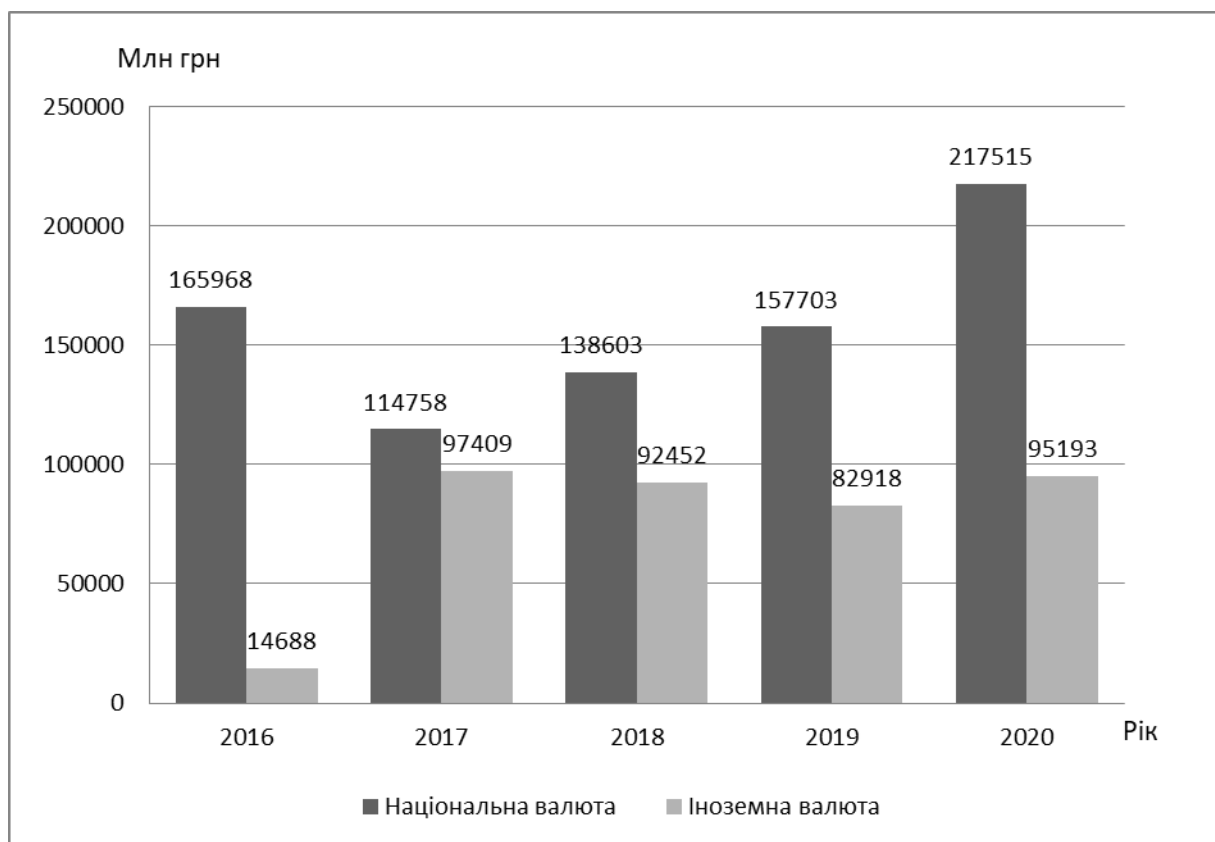

Рисунок 3.2 – Аналіз депозитів, залучених АТ КБ «ПриватБанк» у розрізі валют залучення у 2016-2020р.р.

Відповідно до таблиці 3.2 та рисунка 3.2 бачимо, що протягом аналізованого періоду у структурі депозитів переважали депозити у національній валюті. Обсяг депозитів у національній валюті скоротився на 30,9% у 2017 році порівняно з 2016 роком, однак протягом 2017-2020 років він невпинно зростав. Найменший обсяг депозитів в іноземній валюті був залучений банком у 2016 році і склав лише 14 688 млн грн, у 2017 році він зріс в більш ніж 6 разів. Наявна тенденція переважання депозитів у національній валюті порівняно з іноземною валютою спричинена передусім низькими ставками по валютних депозитах.

Сьогодні АТ КБ «ПриватБанк» пропонує своїм клієнтам широкий спектр депозитів, перелік та умови яких наведено таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Умови депозитів АТ КБ «ПриватБанк», які пропонуються клієнтам у 2021 році

Назва	Термін, міс	Ставка, річних, %	
		Без дострокового закриття	З достроковим закриттям
Стандарт	18 та 24	7	-
	9-12	7,5	6
	6-8	7	5,5
	3-5	6	4,5
	1 та 2	-	4
Джуніор	12	-	7
Приват-вклад	12	-	4
Послуга «Стандарт безподатковий»	12	-	7,25
	6	-	6,75
	3	-	5,75
	1	-	3,75

Лідером у АТ КБ «ПриватБанк» є депозит «Строковий», який має термін від 9 до 12 місяців, що зумовлено найвищою із запропонованих відсоткових ставок. «Джуніор» пропонується як вклад для накопичення на користь дитини, а «Приват-вклад» передбачає можливість зняття всієї суми або частини депозиту без комісії і зниження ставки. Депозити у валюті надаються банком терміном від 1 до 24 місяців (долар) та від 3 до 24 місяців (євро) за сталої ставки 0,01% річних.

Окрім вищезазначених послуг, банк також пропонує такий депозитні продукт як «Стандарт безподатковий» (для одержувачів зарплат, пенсій та соцвиплат) – проценти за цим банківським вкладом не оподатковуються.

Для юридичних осіб «ПриватБанк» пропонує такі види депозитів у гривні як: поточний депозит – від 3ьох днів зі ставкою 0,1% річних та від 15 днів зі ставкою 0,2% річних; тижневий депозит на 7 днів зі ставкою 0,1% річних; вільний вибір – від 61 до 366 днів зі ставкою від 2,25% до 4,75% відповідно. Серед

іноземних валют банк пропонує депозит лише у доларах США терміном від 30 днів зі ставкою 0,01% річних.

При здійсненні депозитної політики основною метою банківських установ є встановлення ціни на свої депозитні послуги задля залучення нових коштів та отримання прибутку від їх подальшого використання. Керівництво стикається зі складним сценарієм прийняття рішень, оскільки воно повинно збалансувати потребу установ сплачувати достатньо високі відсотки для залучення та утримання клієнтів, уникаючи при цьому високих процентних ставок, щоб унеможливити надмірного зменшення будь-якого потенційного прибутку.

Розвиток банківської галузі невіддільний від процесів, що відбуваються в суспільно-економічному житті. Тому банки не страхувалися від економічних криз, банкрутств, непогашення кредитів, зміни попиту та пропозиції на ринку позичкового капіталу та інших проявів ринкових дисбалансів [10, с. 51].

За таких невизначених умов ефективну та оптимальну депозитну політику можна встановити лише з урахуванням певних принципів формування, тобто невідповідності наявної ринкової кон'юнктури та мети, реалізація якої полягає в подоланні цієї невідповідності процесу.

Щодо визначення обґрунтованості депозитної політики та сутнісної теорії депозитної політики, то відповідних досліджень у наукових працях українських економістів не знайдено. У більшості випадків об'єктом дослідження є лише визначення ефективності окремих напрямів банківської депозитної діяльності.

Ефективність депозитних операцій банку неможливо визначити абсолютно точно. Найдоцільнішим є підхід до оцінки ефективності залучених депозитних ресурсів банку шляхом проведення оцінки, використовуючи один кількісний показник. Він має комплексно поєднувати в собі як показники оцінки дохідності ресурсів, їх об'єму, так і враховувати ризики, які бере на себе банк. Здійснюючи загальну оцінку, депозитну політику можна схарактеризувати як ефективну за виконання наступної умови:

$$\text{Обсяг кредитів} \geq \text{Обсяг депозитів} \quad (3.1)$$

Слід пам'ятати й про «золоте правило банку», яке передбачає, що величина та терміни фінансових вимог банку повинні відповідати розмірам і термінам його зобов'язань. Відповідність банку вимогам згаданого правила фінансування забезпечує йому високу ліквідність та платоспроможність. Завдяки використанню цього правила може виникнути проблема зіставлення певних статей активу та пасиву балансу, адже балансовий звіт не показує безпосередньо, які саме активи профінансовано за рахунок тих чи інших пасивів. Через це управління процесом узгодження залучення та подальшого використання коштів необхідно проводити заздалегідь – на стадії планування банком потреби в ресурсах та джерел її покриття.

Рівень ефективності депозитної політики можна розраховувати за показниками наведеними у (таблиця 3.4) [55, с. 164].

Таблиця 3.4 – Методика розрахунку показників ефективності депозитної політики банку

Показник	Методика розрахунку
Коефіцієнт миттєвої ліквідності, %	$L_1 = LA/OB$
Генеральний коефіцієнт надійності, %	$D_1 = K/A_p$
Рівень надійності капіталу в пасивах банку, %	$D_2 = K/OK \times 100\%$
Частка власного капіталу, сформована за рахунок прибутку, %	$D_3 = (K - YF)/K$
Ефективність використання банком залучених ресурсів, %	$P_1 = P_R/OK$
Ефективність операцій банку, %	$P_2 = P_R/AP$
Ефективність використання власного капіталу, %	$P_3 = P_R/K$
Коефіцієнт співвідношення кредитів і депозитів, %	$P_4 = P_R/A_p$
Коефіцієнт використання депозитів, %	$L_A = LA/OK$
Умовні позначення:	
- LA – ліквідні активи;	- OB – зобов'язання до запитання;
- K – власний капітал банку;	- A _p – працюючі активи;
- OK – сукупні зобов'язання;	- YF – статутний капітал;
- P _R – прибуток;	- AP – сумарні активи

Використаємо методику, наведену у таблиці 3.4 для розрахунку показників ефективності депозитної політики АТ КБ «ПриватБанк» (таблиця 3.5).

Таблиця 3.5 – Розрахунок показників ефективності депозитної політики АТ КБ «ПриватБанк» за 2018–2020 рр.

У млн грн

Показники	Роки		
	2018	2019	2020
LA – ліквідні активи	27 360	45 894	49 911
OB – зобов'язання до запитання	9 689	7 621	2 738
K – власний капітал банку	31 012	53 974	53 318
A _p – працюючі активи	232 964	263 814	268 480
OK – сукупні зобов'язання	229 988	246 545	321 289
YF – статутний капітал	206 060	206 060	206 060
P _R – прибуток	12 798	32 600	24 300
AP – сумарні активи	525 247	552 058	550 327
Коефіцієнт миттєвої ліквідності, %	2,82	6,02	8,70
Генеральний коефіцієнт надійності, %	0,13	0,2	0,33
Рівень надійності капіталу в пасивах банку, %	13,48	21,89	22,28
Частка власного капіталу, сформована за рахунок прибутку, %	5,64	2,82	3,62
Ефективність використання банком залучених ресурсів, %	0,056	0,13	0,17
Ефективність операцій банку, %	0,046	0,105	0,153
Ефективність використання власного капіталу, %	0,413	0,604	0,638
Коефіцієнт співвідношення кредитів і депозитів, %	0,055	0,124	0,165
Коефіцієнт використання депозитів, %	0,12	0,19	0,21

Відповідно до розрахунків, проведених у таблиці 3.5, в АТ КБ «ПриватБанк» протягом аналізованого періоду збільшився коефіцієнт миттєвої ліквідності з 2,8% до 8,7%, що свідчить про здатність банку вчасно погасити свої короткострокові зобов'язання з допомогою високоліквідних активів. Зростання генерального коефіцієнта надійності та рівня надійності капіталу в пасивах банку вказує на зміцнення надійності банківської установи.

Частка власного капіталу, сформована завдяки прибутку скоротилася. Однак значно зросли ефективність використання банком залучених ресурсів, ефективність операцій банку та ефективність використання власного капіталу завдяки збільшенню розміру прибутку у 2018-2020 роках.

Збільшення співвідношення кредитів та депозитів та рівня використання депозитів свідчить про обґрунтованість структури депозитної політики банку.

Таким чином, опираючись на проведені розрахунки, можна зробити висновок, що депозитна політика «ПриватБанку» є ефективною, оскільки за аналізований період підвищилася ефективність та прибутковість даної фінансово-кредитної установи.

Коли банк організовує діяльність, він повинен дотримуватися «золотого правила» - термін і обсяг коштів повинні відповідати терміну та сумі позикових коштів. Якщо банк відповідає цій вимозі, він може забезпечити стабільність не лише власної ліквідності, а й всієї банківської системи.

У разі виникнення непередбачених факторів, які можуть вплинути на платіжний календар банку, банки можуть підтримувати ліквідність у короткостроковій перспективі, звертаючись за кредитами інших банків (міжбанківський кредитний ринок) [59].

На практиці в діяльності банківських фінансових установ вкрай рідко буває, що параметри накопичених коштів і попиту повністю збігаються. Баланс банку показує наявність наявних коштів, а також вимог на поточну дату, і їх кількість на конкретний момент має бути однаковою.

Підтримуючи динамічний баланс активів і пасивів і постійно доповнюючи недостачу ресурсів залученими новими коштами, банк забезпечує дотримання «золотого банківського правила».

Таким чином, під час оцінки ефективності депозитної діяльності банку, важливим є аналіз співвідношення обсягів кредитів та депозитів за сегментами, строками. Проте, в процесі аналізу ефективності проведеної банком депозитної політики, використовуючи тільки абсолютні показники, складно зробити висновки про результативність проведеної роботи.

З метою аналізу ефективності депозитної діяльності банківської установи слід використовувати показник, що вказує на взаємозв'язок депозитної та кредитної діяльності банку, а також вплив суми активів на результати діяльності банку та дозволяє оперативно визначати дохідність його депозитної діяльності.

При проведенні оцінювання ефективності депозитної політики банку також можна застосовувати відносні показники ефективності використання депозитних ресурсів банк, наведені у таблиці 3.6.

Таблиця 3.6 – Показники ефективності використання депозитних ресурсів банку

Показник	Зміст	Формула для розрахунку	Умовні позначення
Коефіцієнт депозитної бази ($K_{дб}$)	Показує частку депозитів у загальному обсязі залучених банком коштів	$K_{дб} = V_{деп} / V_{зк}$	$V_{деп}$ — сума депозитних коштів; $V_{зк}$ — загальна сума залучених коштів
Коефіцієнт поточної депозитної бази ($K_{пдб}$)	Показує, скільки гривень поточних депозитних коштів припадає на 1 гривню залучених коштів	$K_{пдб} = V_{пдеп} / V_{зк}$	$V_{пдеп}$ — сума поточних депозитів; $V_{зк}$ — загальна сума залучених коштів.
Коефіцієнт строкової депозитної бази ($K_{сдб}$)	Показує, скільки гривень строкових депозитів припадає на 1 гривню залучених коштів	$K_{сдб} = V_{стд} / V_{зк}$	$V_{стд}$ — сума термінових депозитів; $V_{зк}$ — загальна сума залучених коштів

Кінець таблиці 3.6

Коефіцієнт співвідношення коштів фізичних і юридичних осіб ($K_{\text{відп}}$)	Показує співвідношення депозитних коштів основних клієнтських груп	$K_{\text{відп}} = V_{\text{дфо}} / V_{\text{дюо}}$	$V_{\text{дфо}}$ — сума депозитних коштів фізичних осіб; $V_{\text{дюо}}$ — сума депозитних коштів юридичних осіб.
Коефіцієнт використання депозитних коштів ($K_{\text{викорд}}$)	Показує, який відсоток від загального обсягу депозитів розміщений у кредити	$K_{\text{викорд}} = V_{\text{вид.кр}} / V_{\text{д}}$	$V_{\text{вид.кр}}$ — сума виданих кредитів; $V_{\text{д}}$ — сума депозитів
Коефіцієнт співвідношення поточних депозитних коштів і капіталу банку ($K_{\text{пд/вк}}$)	Показує, яка частина поточних депозитів може бути покрита за рахунок власних коштів банку	$K_{\text{пд/вк}} = V_{\text{пд}} / ВК$	$V_{\text{пд}}$ — сума поточних депозитів; $ВК$ — власний капітал банку

Показники, які наведені у таблиці 3.6, слід розглядати як підсумкові індикатори ефективності формування та реалізації депозитної політики банку.

Проведений аналіз підходів до оцінки рівня ефективності депозитної політики АТ КБ «ПриватБанк» дозволив визначити, що рівень ефективності депозитної політики варто розглядати саме з позицій деталізованої її оцінки за різними відносними показниками. При цьому доцільним є розмежування показників за групами впливу депозитної політики на певні напрями діяльності банку. Так, на наш погляд, доречним є поділ показників оцінки ефективності депозитної політики на такі групи (рисунок И.1 додатку И):

- показники, які показують вплив на капітал банку: генеральний коефіцієнт надійності; рівень надійності капіталу в пасивах банку; частка власного капіталу, сформована за рахунок прибутку; ефективність використання власного капіталу; коефіцієнт співвідношення поточних депозитних коштів і капіталу банку;

- показники, які показують вплив на зобов'язання банку: ефективність використання банком залучених ресурсів; коефіцієнт співвідношення кредитів і депозитів; коефіцієнт використання депозитів; коефіцієнт поточної депозитної

бази; коефіцієнт строкової депозитної бази; коефіцієнт використання депозитних коштів;

- показники, які показують вплив на ліквідність і прибутковість банку: коефіцієнт миттєвої ліквідності; ефективність операцій банку;

показник, який показує вплив на діяльність банку загалом: коефіцієнт ефективності депозитної політики банку

Такий підхід до оцінювання ефективності депозитної політики банку уможлиблює конкретизацію напрямів діяльності банку, за якими, в разі погіршення показників впливу на цей напрям, варто здійснювати певні коригування щодо методів та інструментів депозитної політики банку.

Депозитна політика банку формує його депозитний портфель. З метою стабілізації депозитного портфеля банку українські науковці та практики пропонують банкам вживати різнопланові заходи. На думку Г.Г. Коробової [, с.112], «доцільним буде впровадження депозитних сертифікатів, оскільки на іменні депозитні сертифікати не поширюються обмеження НБУ на зняття готівки, при цьому вони покриваються Фондом гарантування вкладів фізичних осіб». Банкам доцільно використовувати такі депозитні продукти, що містять нововведення або додаткові бонуси, за рахунок чого користуються популярністю у вкладників (депозити «ПриватБанку» з компенсацією банком податку на депозити або акційні депозити).

Аналіз спеціалізованої літератури дозволив нам систематизувати заходи, що дозволять (рисунок К.1 додатку К):

1) «підвищити довіру до банківської системи, необхідно:

- стабілізувати та поліпшити політичну ситуацію в країні;
- ефективно використовувати можливості держави щодо рекапіталізації проблемних банків;
- створити перевірений об'єктивний централізований інформаційний ресурс з інформацією про реальний стан справ в економіці України;
- відновити довіру населення до гривні, стабілізувавши її курс;

- вжити заходів щодо поліпшення якості банківського капіталу;
- знизити рівень проблемних активів;
- запровадити жорсткі санкції до банків, що здійснюють неповернення депозитів і затримку платежів клієнтів;
- налагодити систему гарантування вкладів населення» [Кош];

2) «створити привабливіші умови для збільшення обсягів залучення депозитів у банківську систему України:

- скасування обмежень щодо обсягів готівкових коштів, які можуть отримувати клієнти зі своїх валютних рахунків в банківських установах, оскільки це стримує відкриття нових валютних депозитів та залучення валютних коштів банками України в умовах їх гострого дефіциту;

- тимчасове призупинення норми законодавства щодо оподаткування доходів за банківськими вкладами, оскільки це сприяє відтоку депозитів із системи та створює додатковий тиск на ліквідність як окремих банків, так і всієї банківської системи;

- підвищення рівня капіталізації українських банків, у т. ч. і збільшення капіталу державних банківських установ, а також зростання вимог до мінімального розміру статутного капіталу;

- впровадження банками України нових депозитних продуктів. Позитивним є досвід банків, які розробили конвертаційні депозитні продукти. Деякі банки також впроваджують акційні депозитні продукти, які передбачають підвищенні депозитні ставки, а деякі дають обіцянки клієнтам, що податки з їхній депозитів будуть оплачувати саме вони, а не клієнти» [61];

3) «збільшити депозитну базу:

- вжити заходів на макрорівні: заходи НБУ по стабілізації грошово-кредитного та валютного ринків, заходи щодо стабілізації курсу національної валюти до долара США та створення умов для припливу зовнішніх інвестицій;

- підвищити депозитні ставки з метою залучення додаткових коштів юридичних та фізичних осіб та збереження вже наявних клієнтів, які мають намір забрати свої кошти;

- диференціювати тарифні ставки для окремих вкладників як перспективний метод ціноутворення банківських депозитів;

- запровадити форму депозиту, яка дає змогу зняти кошти з рахунку в будь-який момент, не втративши при цьому нічого як один з напрямів залучення нових клієнтів та збереження наявних клієнтів за нестабільної економічної ситуації [Макар, с. 16]».

Сьогодні найбільш актуальним є підвищення рівня депозитної політики є стабілізація економічної ситуації в державі та впровадження українськими банками нових форм депозитів. В сучасних умовах розвитку грошових ринків, стандартні депозити повинні поступатися місцем продуктам, які передбачають самостійний вибір клієнтом умов розміщення своїх тимчасово вільних грошових коштів або навіть надають можливість змінювати умови протягом строку розміщення депозиту.

Відмітимо, що стандартними банківськими продуктами АТ КБ «ПриватБанк» є депозити, які залучаються в розмірі певної суми на встановлений термін під фіксовану ставку без можливості поповнення або зняття грошових коштів. Тому «ПриватБанку» варто звернути увагу на такі перспективні інструменти реалізації депозитної політики як нові форми депозитів, що допоможуть суттєво розширити клієнтську базу при залученні ресурсів:

- now-рахунки (negotiable order of withdrawal) – являють собою комбінацію термінових депозитів та депозитів до запитання. Клієнту вони вигідні тим, що, як і депозити до запитання, дозволяють здійснювати розрахунки документом, який виступає засобом платежу, а також, як і термінові депозити, дають високу дохідність. В свою чергу, банку now-рахунки вигідні тим, що кошти на них зберігаються протягом терміну чітко визначеного договором, тому можуть використовуватися як довготермінові вкладення;

- *supernow*-рахунки – кошти з витратно-прибуткової частини депозиту автоматично перераховуються на регулярне накопичення через певний період часу, а потім нараховуються відсотки, а відсотки знову додаються до вартості та прибутку депозитів. Клієнт має право в будь-який час зняти всі або частину нарахованих відсотків і додати будь-яку суму на рахунок [13, с. 28];

- чекові рахунки (*checkable deposits*) – за потреби можна використовувати для будь-якого депозитного рахунку, вони дозволяють виписати або отримати різні типи чеків і виписок;

- рахунки «зв'язаних коштів» – комбінують різні варіанти: випуск чеків, безкоштовні обслуговування чеків, надання клієнтам кредитних карток, зниження процентних ставок за певними видами споживчого кредиту тощо [50, с. 16];

- структуровані депозити – наприкінці терміну вкладник отримує 100% основної суми депозиту, але повернення депозиту залежить від одного зі світових фондових індексів, ціни акцій або ставки прибутковості депозиту прив'язується або зменшується. Вони забезпечують надійне інвестування, дозволяючи заробляти більше, ніж традиційні депозити [50, с. 17].

Ефективність роботи «ПриватБанку» щодо залучення нових депозитів та забезпечення його конкурентоспроможності на банківському ринку багато в чому залежать від впровадження нових депозитних продуктів. Проте слід зазначити, що запровадження та розширення інноваційних банківських продуктів необхідно поєднувати із постійним вдосконаленням традиційних напрямів обслуговування клієнтів. «ПриватБанку» слід надалі розвивати послуги Інтернет-банкінгу та мобільного банкінгу. Зокрема, банку необхідно удосконалювати управління депозитами у мобільному додатку «Мої вклади», в якому наразі доступні операції закладами та наявні актуальні умови і процентні ставки закладами (додаток Л).

Таким чином, основними напрямками щодо підвищення ефективності реалізації депозитної політики АТ КБ «ПриватБанк» є (рисунк М.1 додатку М):

- розвиток депозитних відносин з клієнтами завдяки застосуванню новітніх засобів техніки та технології банківського обслуговування;
- забезпечення високої стійкості залучених банком коштів;
- широке застосування процентної політики як важеля впливу на розміщення коштів за різними видами депозитів;
- збільшення обсягу термінових депозитів завдяки використанню коштів спеціального призначення, що перебувають на поточних рахунках підприємств;
- розширення обсягів залучення ощадних вкладів, оскільки вони є найбільш стійкою частиною мобілізованих ресурсів банківської установи;
- використання досвіду іноземних банків щодо відкриття нових видів депозитів тощо.

З вище викладеного можна підсумувати, що застосування у банківській діяльності розглянутих напрямів вдосконалення операцій, які стосуються формування ресурсної бази банку, може значно збільшити його можливості у сфері мобілізації ресурсів та їх ефективного розміщення. Зростання ролі депозитних операцій АТ КБ «ПриватБанк» у майбутньому, їх розвиток і досягнення ними рівня світових стандартів здійснюватиметься у міру створення в Україні усіх необхідних умов, властивих ринковій економіці.

Висновки

У дипломній роботі наведено обґрунтування сутності та інструментів реалізації депозитної політики банків, визначено напрями розвитку методичних підходів до оцінки ефективності реалізації депозитної політики вітчизняними банками.

Поняття «депозитна політика комерційного банку» є комплексним і являє собою: елемент банківської політики в цілому з урахуванням впливу і взаємозумовленості інших її елементів; елемент системи управління депозитними ресурсами; організацію та регулювання діяльності по залученню депозитних ресурсів (використання певних методів і засобів для досягнення мети депозитної політики); аналіз депозитного портфеля банку; контроль над здійсненням депозитних операцій і станом депозитної бази.

Депозитна політика банку заснована на загальних принципах (наукової обґрунтованості, цілісності системи, комплексного підходу, оптимальності та ефективності), що є характерними для різних видів фінансових установ, які діють на ринку депозитів, та специфічних принципах (єдності елементів, забезпечення оптимального рівня витрат, безпеки операцій банку, забезпечення надійності), які використовуються лише банківськими установами.

Депозитна політика банківської установи зазнає впливу низки зовнішніх та внутрішніх факторів. Внутрішні фактори підконтрольні менеджменту банку, тоді як зовнішні залежать від загальноекономічної ситуації в державі. З метою реалізації депозитної політики банкам слід застосовувати різноманітні інструменти, зокрема такі інструменти маркетингу як: SWOT-аналіз, бенчмаркінг та CRM-технологію.

При здійсненні управління залученими ресурсами банк використовує цінові та не цінові методи, а також обирає свою стратегію (метод конкуренції, метод лідерства, метод спеціалізації або метод пасивної діяльності).

Формування та реалізація депозитної політики банку банк здійснюється за чотирма основними етапами: постановка цілей та визначення завдань; виділення підрозділів та розподіл повноважень; розробка необхідних заходів для залучення ресурсів; організація контролю та управління. Усі зазначені етапи депозитної політики є взаємопов'язаними та необхідними для формування ефективної депозитної політики й організації депозитного процесу.

Депозитна політика повинна враховувати інтереси трьох ключових груп учасників депозитних відносин: інтереси банківських установ – збільшення обсягів залучення депозитів; інтереси клієнтів (вкладників) – здійснення депозитних вкладень за найнижчою ціною, постійний доступ до своїх коштів і можливість їх зняття з депозитного рахунку у будь-який момент та гарантування повернення вкладень, в т.ч. на великі суми депозитів; інтереси держави – збільшення загального обсягу інвестицій за рахунок внутрішніх джерел фінансування в країні, а саме за рахунок тезавраційних інвестицій.

Загальний розмір депозитів залучених українськими банками протягом 2016-2020 років щорічно зростав, зокрема сума депозитів у національній валюті збільшилася майже вдвічі (на 197%) за 5 років. Зокрема, протягом аналізованого періоду років невпинно зростав обсяг депозитів, залучений від нефінансових корпорацій. Вклади сектора загального державного управління у 2019 році зросли майже втричі, порівняно з 2016 роком, з часткою 1,3%, однак дещо скоротилися відносно 2019 року, в якому і обсяг і частка (1,9%) були більш значущі. Найбільшу частку серед залучених депозитів протягом всього аналізованого періоду (більше половини) займали інші сектори економіки, до складу яких відносяться домогосподарства. За строками погашення українські вкладники надають перевагу депозитам на вимогу, які займають 59,8% у загальній сумі депозитних вкладів банківської системи України та короткостроковим депозитам з терміном до 1 року – частка 29,3%.

Задля підтримки довіри населення до банківської системи держави в Україні діє Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, який гарантує кожному

вкладнику банку відшкодування коштів за його вкладом у розмірі двісті тисяч гривень. Наразі його членами є 70 українських банків.

АТ КБ «ПриватБанк» є найбільшим банком України, який лідирує за всіма фінансовими показниками серед усіх фінансово-кредитних установ на ринку. «ПриватБанк» наразі є найбільшою, ощадно спеціалізованою, постійно зростаючою установою, що підтвердила проведена оцінка його фінансово-майнового забезпечення за такими напрямками фінансово-економічної діагностики банку як: аналіз його капіталу, активів, зобов'язань, ефективності кредитної діяльності, фінансових результатів. Також банк є найприбутковішим українським банком, прибуток якого у 2020 році склав 24,3 млрд грн.

Ефективність функціонування банку можна визначити через оптимальне співвідношення відсоткових ставок за депозитами та кредитами у національній валюті (визначення відсоткового спреда). Відсотковий спред «ПриватБанку» мав тенденцію до підвищення протягом 2016-2018 років. Однак, починаючи з 2019 року ставки за депозитами почали знижуватися і у 2020 році депозитні ставки АТ КБ «ПриватБанк», як і інших українських банків, досягли економічно обґрунтованого мінімуму. Кредитні ставки, своєю чергою, також знаходяться на відповідно низькому рівні. Тому відсотковий спред АТ КБ «ПриватБанк», зменшився у 2020 році, становлячи 8%. Таке зменшення амплітуди між відсотковими ставками за депозитами та кредитами першочергово пов'язане зі зниженням облікової ставки НБУ (її розмір на кінець 2018 р. становив 18,0%, а на кінець 2020 р. він був на рівні 6,0%) та загальними тенденціями до здешевлення депозитів на українському фінансовому ринку.

Сегмент АТ КБ «ПриватБанк» становить майже четверту частину всієї банківської системи держави та обслуговує третину вкладів населення країни. Більшу частину серед залучених депозитів «ПриватБанку» складають кошти фізичних осіб. Також у структурі депозитів банку переважають депозити у національній валюті, що зумовлено передусім низькими ставками по валютних депозитах.

Рівень ефективності депозитної політики доцільно розглядати з позицій деталізованої її оцінки за різними відносними показниками, розмежовуючи їх за групами впливу депозитної політики на певні напрями діяльності банку: показники, що відображають вплив на капітал банку; показники, що відображають вплив на зобов'язання банку; показники, що відображають вплив на ліквідність і прибутковість банку та показник, що відображає вплив на діяльність банку загалом – коефіцієнт ефективності депозитної політики банку.

Ефективність депозитної політики АТ КБ «ПриватБанк» достатньо висока. Для розширення свого депозитного портфеля та збільшення частки банку на ринку йому необхідно передусім почати застосовувати такі перспективні інструменти реалізації депозитної політики як нові форми депозитів. Окрім цього важливими напрямками щодо підвищення ефективності депозитної політики АТ КБ «ПриватБанк» є: розвиток депозитних відносин з клієнтами завдяки застосуванню новітніх засобів техніки та технології банківського обслуговування; застосування процентної політики як важеля впливу на розміщення коштів за різними видами депозитів; розширення обсягів залучення ощадних вкладів тощо.

Список використаних джерел

1. Україна, Верховна Рада України. Про банки і банківську діяльність. Закон України, №2121-III, 7 грудня 2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 19.11.2021).
2. Україна, Верховна Рада України. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб. Закон України, № 4452-VI, 23 лютого 2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17> (дата звернення: 19.11.2021).
3. Україна, Президент України. Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб - вкладників комерційних банків України. Указ Президента України. №996/98, 10 вересня 1998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996/98#Text> (дата звернення: 19.11.2021).
4. Україна, Національний банк України. Про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами. Постанова Національного банку України, № 516, 3 груд. 2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03#Text> (дата звернення: 19.11.2021).
5. Deposit Insurance Systems Worldwide. IADI. 2019. URL: <https://www.iadi.org/en/deposit-insurance-systems/dis-worldwide>.
6. Economuch.com. Принципи та функції діяльності комерційних банків. URL : <https://economuch.com/bankovskoe-pravo-kniga/printsipi-funktsiji-diyalnosti-komertsijnih-61181.html> (дата звернення : 25.09.2021 р.).
7. FinPost : офіційна сторінка. Обсяги банківських депозитів зросли, а їхня вартість зменшилась. URL : <http://finpost.com.ua/news/20465><http://finpost.com.ua/news/20465> (дата звернення: 20.11.2021).
8. Hansen T. The role of trust in financial customer-seller relationships before and after the financial crisis. *Journal of Consumer Behaviour*. 2014. Vol. 13, Issue 6. P. 442–452. DOI: <https://doi.org/10.1002/cb.1493>.

9. Moin S., Devlin J., McKechnie S. Trust in financial services: the influence of demographics and dispositional characteristics. *Journal of Financial Services Marketing*. 2017. Vol. 22, Issue 2. P. 64–76. DOI: 10.1057/s41264-017-0023-8.
10. Азаренкова Г.М. Організація управління фінансовими потоками сучасного банку: стереоскопічний погляд. *Банківська справа*. 2008. №4. С. 49-61.
11. Алентьева Н. В. Депозитная политика коммерческого банка в современных условиях. *Вестник аграрной науки*. 2019. № 1 (76). С. 85-90.
12. Антонюк О.В., Квасницька Р.С. Аналіз результатів реалізації депозитної політики банку. *Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика: зб. наук.праць*. Хмельницький : ХНУ. 2021. С.33-35.
13. Антонюк О.В., Квасницька Р.С. Шляхи підвищення ефективності депозитної політики банку. *Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика: зб. наук.праць*. Хмельницький : ХНУ. 2020. С.26-28.
14. АТ КБ «ПриватБанк»: офіційна сторінка. URL: <https://privatbank.ua> (дата звернення: 18.11.2021).
15. Бартош О.М. Депозитна політика банку та основні етапи її формування. *Вісник Університету банківської справи національного банку України*. 2009. № 3. С. 98–101.
16. Бартош О.М. Депозитна політика як складова системи управління діяльністю банку. *Фінансовий простір*. 2014. № 4(16). С. 19–24.
17. Башинський Т. Соціальна відповідальність банківського сектору України. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. 2014. Вип. 25. С. 104–110.
18. Бланк І.А. Фінансовий менеджмент. Бланк А.О. Фінанси та кредит. 2009. № 3. С. 101.
19. Бухтіарова А. Г. Розвиток національної системи страхування вкладів: дис. канд. екон. наук. Суми, 2015. 284 с.

20. Васильева А. С. Особенности депозитной политики коммерческого банка в современных условиях / А. С. Васильева, Н. В. Никулина. *Финансы и кредит*. 2011. № 40. С. 42-52.
21. Волкова Н.І. Удосконалення управління залученими депозитними ресурсами банку. *Економіка і організація управління* № 1 (21) 2016. С. 53-59.
22. Волохата В. Є. Нецінові методи в управлінні залученими ресурсами банку. *Бізнес Інформ*. 2017. № 1. С. 229–234.
23. Вядрова І.М., Волохата В.Є. Системний підхід в управлінні залученими ресурсами банку. *Економіка та держава*. № 10. 2014. С.43-48.
24. Герасименко Р.А., Хорошева Е.И., Герасименко В.В. Депозитная политика банков и факторы, влияющие на ее формирование. *Финансы, учет, банки*. 2011. № 1(17). С. 141–150.
25. Глосарій банківської термінології / Національний банк України URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123143 (дата звернення: 16.11.2021).
26. Гончарова К.В. Визначення сутності поняття «депозитна політика банку». *Управління розвитком*. 2014. № 2. С. 158–160.
27. Горлатов Д. Современный взгляд на системы страхования вкладов. *Банкаўскі веснік*. 2016. Красавік. С. 18–28.
28. Горун М. В. Аналізування внутрішніх факторів впливу на маркетингове забезпечення формування депозитних ресурсів банків. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. 2015. № 2. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3823> (дата звернення : 12.06.2021 р.).
29. Грибенкин Б.С. Управление депозитными ресурсами банка. *Управління розвитком*. 2013. № 4(144). С. 80–83.
30. Гудіма Т. Економіко-правові особливості реалізації грошово-кредитної політики в кризовий період (на прикладі пандемії

COVID19). *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 4. С. 70-75. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.4.11>.

31. Дзюблюк О. В., Алексеенко М. Д., Корнеєв В. В. Теорія і практика грошового обігу та банківської справи в умовах глобальної фінансової нестабільності : монографія . Тернопіль. 2017. 298 с.

32. Добровольська О.В., Землякова І.С. Особливості процентної політики комерційних банків в Україні у процесі здійснення депозитних операцій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2019. Вип. 27(1). С. 49–52.

33. Довгань, Ж. Система ризик-менеджменту в комерційному банку. *Світ фінансів*. 2005. № 1. С. 42-49.

34. Долан Эдвин Дж. (2016). Деньги, банковское дело и денежно-кредитная. Издательство «Туран», 448 с.

35. Емець В.А. Характеристика депозитної політики банків України на сучасному етапі . *Управління розвитком*. 2013. № 13. С. 79–81.

36. Еш С. М., Ляховецька В. М. Депозитна політика банків та інструменти її реалізації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. № 17. С. 133-138.

37. Еш С.М. Депозитна політика комерційного банку та напрями її вдосконалення в умовах економічної кризи банків URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9499/1/ DEPOZITIC%20POLICY%20OF.pdf> (дата звернення: 10.01.2021).

38. Єпіфанов А.О. Особливості формування депозитних ресурсів банками України Єпіфанов А.О. *Фінанси України*. 2009. № 12. С. 95.

39. Квасницька Р., Возна С. Управління залученням ресурсів банків з депозитних джерел. *Аспекти прогнозування економічного та соціального розвитку країн*. Збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук. Наук. орг-ція «Перспектива». Дніпропетровськ: Видавничий дім «Гельветика». 2013. Ч. 1. С. 67-72.

40. Квасницька Р.С., Антонюк О.В. Діджиталізація банківської сфери в Україні: передумови, проблеми та перспективи розвитку. *Achievements and prospects of modern scientific research: Abstracts of III International Scientific and Practical Conference* (Buenos Aires, Argentina, 7-9 February 2021). Buenos Aires, Argentina. 2021. С. 312-317.

41. Квасницька Р.С., Антонюк О.В. Сучасний інструментарій реалізації депозитної політики банків України. *Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: зимові диспути: тези доп. II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (Дніпро, 4-5 лютого 2021 р.). Дніпро. 2021. С.436-438.

42. Коваленко В. В. Депозитна політика банків України: реалії та розвиток на майбутнє. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 4. С. 834–837.

43. Коваленко М.О. Депозитна політика банків України та її вплив на ефективність залучення депозитних ресурсів. *Економіка і наука*. 2017. № 2. С. 39-44.

44. Колеснік Я. В., Землякова І. С. Сучасний стан та перспективи розвитку пасивних операцій банківського сектору економіки України. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 34. С. 150-153.

45. Коробова Г.Г. Банківська справа: підручник для магістрів / 2-е вид., М.: ИНФРАМ, 2015.

46. Коцовська Р.Р., Павлишин О.П., Хміль Л.М. Банківські операції: навч. посіб. К.: УБС НБУ. Знання. 2010. 390 с.

47. Кошонько О. В. Тенденції розвитку вітчизняного депозитного ринку в сучасних умовах . *Економіка і суспільство*. 2016. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/3_ukr/70.pdf (дата звернення: 18.11.2021).

48. Курилов Р.Е. Оптимизация ресурсной политики коммерческих банков в условиях кризиса: диссертация кандидата экономических наук: 08.00.10 / Курилов Роман Евгеньевич. Москва, 2009. 178 с.

49. Лавров Р.В. Депозитна політика банку в сучасних умовах. *Науковий вісник ЧДІЕУ*. 2010. № 4 (8). С. 182-187.

50. Макаренко Ю. П., Сагач Т.О. Проблеми формування депозитного портфеля банків в умовах нестабільності депозитної бази та шляхи їх вирішення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. №1. С. 15–18.

51. Макаренко Ю. П., Хацько В. В. Оцінка управління депозитним портфелем комерційного банку на прикладі АТ «ОТП банк». *Інвестиції : практика та досвід*. 2021. № 1. С. 39–45. DOI: 10.32702/2306-6814.2021.1.39

52. Мельникова І.М. Маркетингова політика комерційного банку на депозитному ринку. К.: КНТЕУ. 2009. 197 с.

53. Московец Е.А., Мочалова Л.А. Оценка эффективности депозитной политики коммерческого банка. *Ползуновский альманах*. 2009. Т. 2. № 3. С. 253–255.

54. Національний банк України: офіційна сторінка. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 18.11.2021).

55. Радченко Н. Методичні підходи до оцінки ефективності депозитної політики банку. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2014. № 3. С. 161–166.

56. Сало І.В. Банковское дело. Сало І.В., Турбанов А.В. М: Фінанси і статистика. 2005. 353 с.

57. Синяк А.А. Можливі напрями удосконалення депозитної політики комерційних банків України на сучасному етапі / А.А. Синяк URL: <http://www.masters.donntu.edu.ua/2013/iem/sinyak/library/article2.htm> (дата звернення: 20.11.2021).

58. Труш Г.В. Трансформація депозитної політики комерційних банків. Збірник матеріалів міжнародної практичної Інтернет-конференції. Дніпропетровськ. 2013. С. 166–168.

59. Форіншурер – онлайн-журнал. URL: <https://forinsurer.com/public/03/11/11/826> (дата звернення 18.11.2021).

60. Шульков С. Д. Депозитная политика и ее роль в обеспечении устойчивости коммерческого банка : автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. экон. наук 08.00.10. «Финансы, денежное обращение и кредит» / С. Д. Шульков. Саратовский государственный университет. Саратов. 2001. 20 с.

61. Шульц Е. П. Особливості сучасної депозитної політики банків. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2016. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20153\(113\)/sep20153\(113\)_093_ShultsEP.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20153(113)/sep20153(113)_093_ShultsEP.pdf). (дата звернення 18.11.2021).